

**TATUTA ÇİFTLİKLERİNDEKİ UYGULAMALARIN
PERMAKÜLTÜR GÖNÜLLÜLERİNİN MOTİVASYONLARINA
ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞERİFE CİCİK

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GASTRONOMİ VE MUTFAK SANATLARI
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
OCAK - 2019**

**TATUTA ÇİFTLİKLERİNDEKİ UYGULAMALARIN
PERMAKÜLTÜR GÖNÜLLÜLERİNİN MOTİVASYONLARINA
ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞERİFE CİCİK

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

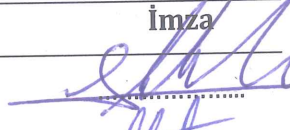
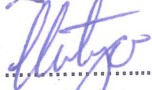
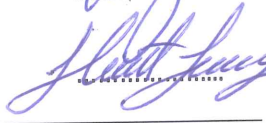
**GASTRONOMİ VE MUTFAK SANATLARI
ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ**

**MERSİN
OCAK - 2019**

ONAY

Şerife CİCİK tarafından Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ danışmanlığında hazırlanan "Tatuta Çiftliklerindeki Uygulamaların Permakültür Gönüllülerinin Motivasyonlarına Etkisi" başlıklı bu çalışma aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Görevi	Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Başkan	Doçent Doktor Gürkan AKDAĞ	
Üye	Doktor Öğretim Üyesi Hülya TAŞTAN	
Üye	Doçent Doktor Ümit SORMAZ	

Yukarıdaki Jüri kararı Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 17.01.2019 tarih ve 2019 / 20 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

Bu tezde kullanılan özgün bilgiler, şekil, tablo ve fotoğraflardan kaynak göstermeden alıntı yapmak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine tabidir.

ETİK BEYAN

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi beyan ederim.

ETHICAL DECLARATION

This thesis is prepared in accordance with the rules specified in Mersin University Graduate Education Regulation and I declare to comply with the following conditions:

- I have obtained all the information and the documents of the thesis in accordance with the academic rules.
- I presented all the visual, auditory and written informations and results in accordance with scientific ethics.
- I refer in accordance with the norms of scientific works about the case of exploitation of others' works.
- I used all of the referred works as the references.
- I did not do any tampering in the used data.
- I did not present any part of this thesis as an another thesis at Mersin University or another university.
- I transfer all copyrights of this thesis to the Mersin University.

16 Ocak 2019 /16 January 2019

İmza / Signature

Şerife CİCİK

ÖZET

Bu tez, TaTuTa çiftliklerindeki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonuna etkisini araştırmaktadır. Veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmada, Balta (2008)'nin "İnsanların Gönüllü Etkinliklere Katılmalarına Neden Olan Güdüsel Etkenler Üzerine Bir Araştırma" çalışmasından yararlanılarak bir anket geliştirilmiştir. Geliştirilen anket, 15 Haziran ile 11 Eylül 2018 tarihleri arasında Bursa'da bulunan Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliğini ziyaret eden yerli gönüllü turistlere yüz yüze uygulanmıştır. Araştırma kapsamında 165 anketin verileri analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler açıklayıcı faktör analizi, çoklu regresyon analizi, t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak test edilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen verilere uygulanan faktör analizi sonucunda permakültür gönüllülerinin gönüllülük motivasyonları sırasıyla *manevi tatmin*, *kültürel tatmin* ve *kişisel tatmin* boyutları altında toplanmıştır. TaTuTa çiftliklerindeki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonuna etkisini araştırmak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda çiftlikteki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonuna etkisini ortaya koymak için genel memnuniyete yönelik faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları permakültür gönüllülerinin genel olarak çiftlikteki uygulamalardan memnun olduğunu, motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Permakültür gönüllülerinin gönüllülük motivasyonlarının tekrar ziyaret niyetlerine etkisi ise çalışmanın alt yapısını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda permakültür gönüllülerinin gönüllülük motivasyonlarının tekrar ziyaret niyetlerine etkisini ortaya koymak için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda gönüllülük motivasyonunun permakültür gönüllülerinin tekrar ziyaret niyetlerine olumlu etki ettiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Permakültür, TaTuTa çiftlikleri, Gönüllülük motivasyonları

Danışman: Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ, Mersin Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı, Mersin.

ABSTRACT

This thesis investigates the effects of practices in TaTuTa farms on the motivation of permaculture volunteers. Datas have been gathered through surveys. In the research, a questionnaire has been developed using the study of Balta (2008) " A Research on Motivational Factors That Cause People Participate in Voluntary Activities" The developed questionnaire has been applied face to face to local volunteer tourists who visited Belentepe Wildlife and Permaculture Farm in Bursa between 15 June and 11 September 2018. Within the scope of research, 165 datas of questionnaire have been analyzed. The datas obtained from the study have been tested using descriptive factor analysis, multiple regression analysis, t-test and one-way variance analysis. As a result of the factor analysis conducted on the data obtained, the motivation of the permaculture voluteers have respectively been placed under the catagory of spiritual satisfaction, cultural satisfaction and individual satisfaction. The main purpose of this study is to investigate the effects of the practices in TaTuTa farms on the motivation of permaculture volunteers. Within this scope, factor analysis for general satisfaction has been carried out in order to demonstrate the effect of farm practices on the motivation of permaculture volunteers. The analysis results show that permaculture volunteers are generally satisfied with the practices in the farm and affect their motivation positively. The effect on the intentions of repetition visit of volunteering motivations of the permaculture volunteers constitutes the infrastructure of the study. In this respect , multiple regression analysis has been performed to determine the effect of volunteering motivations of the permaculture volunteers on the intention to visit again. As a result of the analysis, it has been determined that the motivation of volunteering has a positive effect on the intention of re- visiting permaculture volunteers.

Key Words: Permaculture, TaTuTa farms, The motivations of the volunteering

Advisor: Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ, Mersin University, Department of Gastronomy and Culinary Arts, Mersin.

TEŞEKKÜR

Dünya üzerindeki tüm canlıların temel ihtiyaçları arasında yer alan beslenme olgusu insanoğlu için farklı değerler taşımaktadır. İnsanoğlunun beslenme ihtiyacına sanat değeri katan "Gastronomi" kavramı disiplinler arası bir bilim olarak kabul edilmektedir. Bu noktada hem uygulama hem de akademik olarak bu bilime emek ve zaman harcanmaktadır. Uygulama açısından bakıldığında beslenme ihtiyacının topraktan sağlandığı görölmektedir ve toprağı nasıl ne zaman kullanacağımız "permakültür" ile öğrenilmektedir. Diğer yandan tüm bu sürecin sürdürülebilirliğini ve bilimselliğini akademisyenler değerlendirmektedir.

Bu doğrultuda, çalışmamda akademik bilgileriyle bana ışık tutan, yardım ve katkılarını esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ'a, ihtiyacım olduğunda gönüllülikle sorularımı cevaplayan değerli hocalarımdan Dr. Hülya TAŞTAN'a ve Doç. Dr. Ümit SORMAZ'a, maddi ve manevi desteklerini hiç bir zaman üzerimden eksik etmeyen aileme saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Bu tez, MÜGEV (Mersin Üniversitesi Geliştirme Vakfı) tarafından desteklenmiştir. Maddi manevi tüm katkıları için MÜGEV'e de teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve GENEL ÖZELLİKLERİ	4
2.1. Araştırmanın Problem İfadesi	4
2.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	5
2.3. Araştırmanın Önemi	5
2.3.1. Alan Yazın Açısından Önemi	6
2.3.2. Uygulama Açısından Önemi	6
2.4. Sınırlılıklar	6
2.5. Tanımlar	7
3. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE	9
3.1. Alternatif Turizm	9
3.1.1. Gönüllü Turizmi	10
3.1.2. Turizmde Gönüllü Motivasyonları	13
3.2. Alternatif Turizm Kapsamında Kırsal Turizm ve Çeşitleri	14
3.2.1. Eko-Turizm	16
3.2.2. Agro Turizm (Tarım Turizmi)	17
3.2.3. Çiftlik Turizmi	19
3.3. TaTuTa Çiftlikleri	20
3.3.1. TaTuTa Projesinin Amacı ve İşleyişi	22
3.3.2. Dünyada TaTuTa Çiftlikleri	23
3.3.3. Türkiye’de TaTuTa Çiftlikleri	24
3.4. Permakültür	25
3.4.1. Permakültür Etiği	27
3.4.2. Permakültür İlkeleri	27
3.4.3. Permakültür Projeleri	29
4. YÖNTEM	31
4.1. Araştırma Modeli	31
4.2. Veri Kaynakları	32
4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Analiz Teknikleri	33
4.4. Evren ve Örneklem	34
4.5. Değişkenler	35
4.6. Araştırma Soruları	35
4.7. Teorik Çerçeve ve Hipotezler	37
5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	39
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	53
KAYNAKÇA	57
EKLER	62
ÖZGEÇMİŞ	65

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Tablo 2.1. Gönüllülük Programları ve Aktiviteleri	11
Tablo 3.2. Gönüllü Turizmi Organizasyonları ve Programları	12
Tablo 3.3. Dünya'daki Permakültür Projelerinden Örnekler	29
Tablo 5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	39
Tablo 5.2. Katılımcıların Permakültürü Nasıl Duyduklarına İlişkin Bulgular	40
Tablo 5.3. Genel Memnuniyete İlişkin Faktör Analizi	42
Tablo 5.4. Tekrar Ziyaret Niyetine İlişkin Faktör Analizi	42
Tablo 5.5. Motivasyona İlişkin Faktör Analizi	44
Tablo 5.6. Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 5.7. Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 5.8. Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması	47
Tablo 5.9. Gelire Göre Gönüllülük Motivasyonlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları	48
Tablo 5.10. Yaşa Göre Gönüllülük Motivasyonlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları	49
Tablo 5.11. Katılımcıların TaTuTa Çiftliğini Seçim Kararında Permakültür Uygulaması Olmasının Önemine İlişkin Bulgular	50
Tablo 5.12. Çiftlik Ziyaretçilerinin Genel Memnuniyetinin Kısa Dönemde Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkilerinin Regresyon Analizi Bulguları	51
Tablo 5.13. Çiftlik Ziyaretçilerinin Genel Memnuniyetlerinin Orta ve Uzun Dönemde Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkilerinin Regresyon Analizi Bulguları	51

1. GİRİŞ

Kitle turizmi, ülkelerin ekonomilerine azımsanamayacak derecede katkıda bulursa da bölgelerin ekosistemlerine de aynı oranda zarar vermektedir. Kitle turizminin, kültürel ve doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerinin her geçen gün artması ise turizminin kendi geleceğini tehlikeye attığının önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Erdoğan, 2003). Turizm aktivitelerinin fiziksel çevreyi kirleten, kültürel değerleri tahrip eden olumsuz etkileri süreç içerisinde sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kuter ve Ünal, 2009: 146). Sürdürülebilirlik ile beraber ortaya çıkan kavramların başında ise özel ilgi turizmi ve alternatif turistik hareketler gelmektedir (Şahin ve Ünver, 2015: 64). Özellikle kitle turizminin destinasyonlarda yaratmış olduğu fiziksel ve kültürel hasarlar sebebiyle ortaya çıkan alternatif turistik hareketler Dünya'nın korunması hususundaki yaklaşımlarla bir araya gelerek adına "eko-turizm" denilen olgunun doğmasına sebep olmuştur. Günümüzde, ülkelerin kültürel ve sosyal kalkınma süreçlerine katkı sağlayan kitlesel turizm hareketinin kontrolsüz gelişimi karşısında "eko-turizm", sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Alternatif turizm türleri arasında en çok ilgi gören eko-turizm, turizmin kırsal ve kültürel unsurlarını içermekte ve bu değerlere hassasiyetle yaklaşmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 146). Günümüzün yapay ortamı ve stresli kent yaşamı kendini yeniden keşfetme gerekliliğini doğurmakta ve insanı doğaya yönlendirmektedir. Bu noktada ülkelerin yeni kalkınma politikaları arasında uygun kırsal alanları turizme açma faaliyetleri yer almaktadır. Bu faaliyet kapsamında ülkeler, nüfusun belli bir kısmını turizm ile birlikte tarım alanında da istihdam etmeyi planlamaktadır (Kesici, 2012: 34).

Turizm ile tarımın birbirlerini tamamlayan ortak özellikleri bulunmaktadır. Ülkelerin ekonomik faaliyetlerinde önemli bir konuma sahip olan tarım, insanlığın var olduğu ilk günden bu yana stratejik bir rol üstlenmektedir. İhtiyaçlar hiyerarşisinin temel unsurlarından olan beslenme, büyük oranda tarımsal faaliyetlerle karşılanmaktadır. İnsanların temel ihtiyacının karşılanmasının yanı sıra tarım, kırsal alanda yaşayan ve geçimlerini burada sağlayan halkın sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan gelişim gösterebilmesi için önemli birtakım görevler üstlenmektedir. Tarım ve turizm endüstrisinin birbiri ile olan ilişkisi; tarım kaynaklarının giderek tükenmesi sonucunda insanların doğal yaşama özlem duyması, iki endüstriyi bütünleştiren agro turizmin ortaya çıkması ile açıklanmaktadır. Agro turizm, kaynakların sürdürülebilirlik doğrultusunda kullanıldığı, tarımsal alanlarda yapılan alternatif turizm türüdür (Civelek, 2013: 1). Agro turizm ile aynı perspektifte olan ve kent yaşamından sıkılan, doğa ile iç içe bir tatil planlayanlar için başka bir alternatif turizm çeşidi ise çiftlik turizmidir (Uygur ve Akdu, 2009: 158).

Kırsal turizm türlerinden biri olan çiftlik turizmi, faaliyetleri bakımından agro turizme benzese de özellikleri bakımından farklılık göstermektedir. Tarım ile ilgili olan agro turizm daha geniş bir faaliyet alanını kapsadığı için çiftlik turizminden ayrılmaktadır (Civelek, 2013: 88). Çiftlik turizmi, yerel ürünler satın almak isteyen ziyaretçileri ve avcılık, balıkçılık, çiftçilik gibi eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle gönüllü veya konuk olarak konaklayarak çiftlik deneyimlerinden yararlanabilmeyi içeren bir turizm türü olarak da tanımlanmaktadır (Roberts ve Hall, 2003: 1; Civelek, 2013: 88-89). Türkiye'deki çiftlik turizmi uygulamalarından resmi olarak faaliyet gösteren tek proje "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi, Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası" projesidir (Uygur ve Akdu, 2009: 158). Ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla oluşturulan "TaTuTa" (tarım-turizm-takas) projesi, "Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği" tarafından hayata geçirilmiştir (Ahmadova ve Akova, 2016: 18).

TaTuTa (tarım-turizm-takas) projesi, şehirde yaşayan ve ekolojik bir yaşam arzulayan bireyler için ekolojik yaşam alanları sunmaktadır (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 315). Proje, gönüllü veya konuk olarak katılım sağlanabilen ekolojik çiftlik ziyaretleri tasarlanmaktadır. İşgücü, bilgi ve/veya tecrübe desteği sağlayarak çiftlikte çalışan kişiye gönüllü denmektedir. Çalışma karşılığında gönüllünün konaklama ve yemek ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmaktadır. Konuğun ise çiftlikte çalışma zorunluluğu bulunmamaktadır. Konaklama ve aldığı hizmetlerle ilgili mali desteğini aracısız olarak çiftliğe vermektedir. TaTuTa projesi diğer yaşamlarla uyum içerisinde, ekolojik bütüne saygılı bireylerden oluşan toplum hayaliyle bu yönde örnekler oluşturma, var olana destek olma ve bilginin dolaşımını sağlama misyonu ile hareket etmektedir (TaTuTa, 2018). Eko-mimari yöntemler kullanarak doğaya zarar vermemeye dikkat eden TaTuTa projesi, çiftliklerini post-modern bir bakış açısıyla inşa etmektedir (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 315). TaTuTa çiftliklerinde sürdürülebilir insan yerleşimleri yaratma amaçlı sistemler uygulanmaktadır. Ekolojik yaşam alanları sunan TaTuTa çiftliklerinden bazıları sürdürülebilir tarım ve turizm faaliyetlerini yürütürken permakültür sistemlerinden yararlanmaktadır.

Kalıcı tarım ve kalıcı kültür sözcüklerinin bileşiminden oluşan permakültür bitkiler, hayvanlar, binalar ve altyapı (su, enerji, iletişim) ile ilgilenmektedir. Bu sistemde asıl amaç, ihtiyaçlar karşılanırken çevreyi sömürmeyen ve kirletmeyen, uzun vadede sürdürülebilir, ekonomik ve ekolojik olarak sağlıklı sistemler yaratmaktır. Başka bir ifadeyle mümkün olan en küçük alanı bile kullanarak şehirler ve köyler için yaşamı destekleyen bir sistem oluşturmak amacıyla, arazinin ve yapıların karakteristiğini bitki ve hayvanların doğal özellikleriyle bir araya getirmek olarak ifade edilmektedir (Mollison, 1991/2017: ix).

Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak için sürdürülebilirlik adına atılacak her adım hayati önem taşımaktadır. TaTuTa projesi ve permakültür sistemleri sürdürülebilirliğe destek vermek adına atılmış çok önemli adımlar arasında yer almaktadır. Toplum ve geleceği etkileyen olaylarda akademik çalışmaların rolü de yeri doldurulamaz destekler arasında bulunmaktadır. Daha önce yapılmış akademik çalışmalarda, incelenen konu hakkında gönüllü yönünde yeterince vurgu yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada, TaTuTa çiftliklerindeki permakültür uygulamaları üzerine gönüllülerin tutum ve davranışlarını etkileyen motivasyon dinamiklerini açıklamakta fayda görülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve GENEL ÖZELLİKLERİ

Turizm, bacasız sanayi olarak da bilinmektedir. Bu anlamda kendi içinde değişim ve gelişim gösterebilen oldukça büyük bir endüstri olarak ülkelerin gelirlerine katkıda bulunmaktadır. Turizm endüstrisinin katılımcıları farklı demografik yapılaraya sahip turistlerden oluşmaktadır. Ülkeler ise turizmden gelirlerini artırabilmek ve her demografik yapıdan katılımcıya hitap edebilmek için alternatif turizm türleri yaratmaktadır. Bu alternatifler arasında farklı bir yeri olan gönüllü turizmi, ülkelerin turizmden aldıkları geliri artırmasına olanak sağlamanın yanı sıra çevre bilincine ve sürdürülebilirliğe de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda gönüllü turistlerin motivasyon sebeplerini anlamının hem maddi hem de manevi önemi bulunmaktadır. Her turist tipine hitap etmesi ve dört mevsim turizm yapılabilmesi maddi öneme örnek olarak verilebilirken, turizmin yarattığı tahribatı en aza indirerek sürdürülebilirliğe katkı sağlması ve çevre bilincinin oluşması da manevi önemleri arasında yer almaktadır.

Türkiye’de alternatif turizm türleri arasında yer alan ve sürdürülebilirliğin sağlanması adına geliştirilen projelerden biri de TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) çiftlikleri olarak ifade edilmektedir. Özellikleri arasında permakültür sistemleri bulunan TaTuTa çiftliklerinin ziyaretçilerini ise çoğunlukla gönüllüler oluşturmaktadır. Bu bağlamda TaTuTa çiftliklerindeki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonlarına etkisinin araştırıldığı bu çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problem ifadesi, amacı ve kapsamı, hem alan yazın açısından önemi hem de uygulama açısından önemi, sınırlılıkları ve konuyla ilgili bazı tanımlar yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Problem İfadesi

Son yıllarda kırsal kalkındırma projeleri Türkiye’nin kalkınma politikaları arasında yer almaktadır. Kırsal kalkınmanın da başrol oyuncularından biri kırsal turizm olarak görülmektedir (Cengiz ve Akkuş, 2012: 61). Köklü bir tarihe, zengin kültürel değerlere ve tarıma elverişli coğrafiye sahip mükemmel bir konumda yer alan Türkiye, kırsal turizme en elverişli ülkeler arasında yer almaktadır (Artuğer, vd., 2013: 1). Kırsal turizm, ekonomik sıkıntılar dolayısıyla göç vermeye mecbur kalmış, dolayısıyla nüfusun azalmış olduğu kırsal alanlarda düzenlenen turizm faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Cengiz ve Akkuş, 2012: 61). Kırsal turizm kapsamında, Türkiye’nin bir çok bölgesinde kurulan, başta sürdürülebilir tarım projesi olarak doğan TaTuTa çiftlikleri hak ettiği kadar ilgiyi ve yeteri kadar desteği görememektedir. (Artuğer, vd., 2013: 1). Ziyaretçilerini gönüllü olarak çalışan veya katkı payı ödeyen konukların oluşturduğu TaTuTa projesi, ekolojik tarım yapan çiftçiye maddi ve manevi anlamda destek

olmayı amaçlamaktadır (Uygur ve Akdu, 2009: 159). Diğer yandan TaTuTa çiftlikleri alternatif turistik faaliyetler açısından da bir çekicilik unsuru olarak her geçen gün daha fazla tanınmaya başlamıştır.

Tarla ve bahçe alanlarındaki iş yükünü en çok gönüllülerin hafiflettiği çiftlikler, özellikleri bakımından kendi aralarında ayrılmaktadırlar. Bu özellikler kapsamında yer alan permakültür sistemleri ve gönüllüleri, doğa dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesi yoluyla kendi ihtiyaçlarını karşılayan (Uygur ve Akdu, 2009: 159), çevresini sömürmeyen veya kirletmeyen, uzun vadede sürdürülebilir ekolojik yaşam alanları oluşturmayı amaçlamaktadır (Ar ve Uğuz, 2014: 226).

TaTuTa çiftlikleri ve bu çiftliklerde yürütülen permakültür uygulamaları alternatif turistik hareketler olarak her geçen gün daha fazla bilinirken söz konusu çiftliklerde gönüllü olarak çalışan bireylerin özellikleri ve gönüllülük motivasyonlarına ilişkin değerlendirmelerin varlığı da son derece kıymetlidir. Sağlıklı alternatif turistik hareketlerin sürdürülebilirliğinde doğru planlama ve gerçekçi organizasyon yapılarına ihtiyaç duyulmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı, özellikleri arasında permakültür sistemleri de bulunan TaTuTa çiftliklerini araştırmak, buradaki permakültür gönüllülerini motive edici faktörleri belirlemek ve gönüllüleri motive edici faktörleri analiz etmektir. Araştırma, TaTuTa çiftliklerinde uygulanan permakültür ilkelerinin gönüllüleri motive edecek yeterlilikte olup olmadığına ışık tutmak amacıyla da yürütülecektir. Çalışmada, alternatif turizm türleri arasında yer alan kırsal turizmin alt kollarını oluşturan eko-turizm, agro turizm (tarım turizmi), çiftlik turizmi ve gönüllü turizmi kavramları çerçevesinde ele alınacak konular; birbiri ile benzeyen ve ayırt edilmesi gereken özellikleri ile de değerlendirilecektir. Türkiye'deki TaTuTa çiftliklerinin hangi özellikler bakımından kendi içlerinde ayrıldığı, hangi dönemlerde, hangi kriterlere göre konuk ve gönüllü kabul ettiği konular da araştırmanın kapsamı arasında yer almaktadır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Permakültür kavramı ile ilgili Türkçe çalışmaların sayısı oldukça azdır. Literatürdeki çalışmaların TaTuTa çiftlikleri üzerine yoğunlaştığı ancak çiftliklerdeki permakültür uygulamalarından yeteri kadar bahsetmediği görülmektedir. Bu çalışma TaTuTa çiftliklerinin kavramsal açıdan incelenmesinin yanı sıra permakültür uygulamaları ve gönüllü motivasyonları ile ilgili nicel araştırmalar yapması bakımından önemlidir. Ayrıca çalışma, tarım, turizm ve sosyal sorumluluk açısından yapılacak çalışmalar açısından ihtiyaç duyulan başlıklardan biridir.

Araştırma, permakültür gönüllülerinin motivasyonunu belirlemeyi amaçlamasının yanı sıra gönüllü motivasyonlarının tekrar gönüllü olma niyetlerine etkisini de tespit etmeyi amaçlamaktadır.

2.3.1. Alan Yazın Açısından Önemi

Literatürde konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalarının çoğunluğunun nitel olması ve konunun genellikle, yalnızca turizm veya yalnızca tarım açısından irdelenmesi, çalışmanın özgünlüğünü ve önemini artırmaktadır. Ayrıca çalışmanın turizm ile sosyal sorumluluğu birleştirerek konuyu nicel olarak ele alması açısından gelecek çalışmalara ışık tutabileceğini söylemek mümkündür.

2.3.2. Uygulama Açısından Önemi

Sürdürülebilirliği sağlamak için önce endüstriyel sistemlerin nasıl çalıştığını anlamak ve yarattığı tahribatı en aza indirmek gerekmektedir. Bunun için de biyolojik sistemleri çökertmeden varlığımızı devam ettirebilmemiz amacıyla iş birliği yapmamız önerilmektedir. Bu çalışma doğa ile iş birliğini en doğru şekilde nasıl yaparız sorusuna öneriler getirmektedir. Çalışmada da açıklandığı gibi önerilerin en önemlisi “permakültür sistemleri” olarak sunulmaktadır. Çünkü permakültür sistemleri; mimariyle biyolojiyi, tarımla ormancılığı, ormancılıkla da hayvan yetiştiriciliğini bir araya getirerek insan neslinin devamı için kurulmuş en barışçıl sistem olarak görülmektedir. Doğa ile barış söz konusu olduğunda gönüllülük kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla permakültür gönüllülerinin sosyal sorumluluk motivasyonlarını anlamak, hem sürdürülebilirliğe katkı sağlaması hem de çiftçilere destek olunması açısından oldukça önemlidir.

2.4. Sınırlılıklar

Araştırma sınırlılıkları, bir araştırmacı tarafından uygun görülen ve uygulanmak istenen ancak birtakım sebeplerden dolayı vazgeçilmek zorunda kalınan durumlar olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, vd., 2012: 71). Bu sınırlılıklar, araştırmacının kontrol ve etki alanının dışında kalan veya fayda-maliyet açısından pratik olmayan sebeplerden kaynaklanabilmektedir (Karasar, 2014: 73). Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Toplanan verilerin geçerliliği ve güvenilirliği, kullanılan veri toplama tekniğinin

özellikleri ile sınırlıdır. Katılımcıların araştırma sorularına doğru cevap verdiği varsayılacaktır.

- Türkiye’de bulunan TaTuTa çiftliklerine katılım ücretli olduğundan tüm evrene ulaşmak vakit ve maddi kaynak yetersizliği bakımından sınırlıdır.

- Araştırma, Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliği’ni 15 Haziran ile 11 Eylül 2018 tarihleri arasında ziyaret eden 165 yerli permakültür gönüllüsü ile sınırlandırılmıştır. Türkiye’deki diğer permakültür uygulaması bulan TaTuTa çiftliklerini ziyaret eden permakültür gönüllüleri araştırmaya dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla araştırma sadece belirlenen örneklem çerçevesinde genellenebilir.

2.5. Tanımlar

Araştırmada kullanılan terimlerin açık seçik ve araştırmaya özgü olarak ifade edilmesine “tanım” denilmektedir. Tanımların, ikinci bir yorumu düşündürmeyecek şekilde açıklığa kavuşturulması gerekmektedir (Karasar, 2014: 73-74). Bu araştırmada açıklanması uygun görülen tanımlar şu şekilde sıralanmaktadır:

Motivasyon: Motivasyon, Latince “movere” kelimesinden gelmektedir Latince karşılığı hareket olan motivasyonun Türkçe karşılığı güdülenme anlamına gelmektedir (Bayrakçı, 2014:8). Motivasyon, belirli istek ve ihtiyaçları harekete geçiren ve onları yönlüten davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Albayrak, 2013: 149). Başka bir ifadeyle motivasyon, bireyi harekete geçiren psikolojik davranışların hangi sebeplerden kaynakladığına cevap bulmaktır (Ruthankoon ve Ogunlana, 2003: 333). Bireyin öncelik sırasını belirleyen iç ya da dış bir dürtünün etkisi ile (Türk Dil Kurumu: 2012; akt. Bayrakçı, 2014: 8) bir amacı gerçekleştirmek için davranışta bulunmak ve bu davranışı ortaya çıkaran harekete geçme duygusu olarak tanımlanmaktadır (Bayrakçı, 2014: 8). Kısaca motivasyon, enerji ve davranışın bir fonksiyonu olarak tanımlanmaktadır (Bayrakçı, 2014: 8).

Gönüllü: Gönüllünün en temel anlamı; bireylerin maddi çıkar beklemeden toplum yararına hizmet etmesi ve toplumsal faaliyetlere kendi iradeleriyle destek vermesidir (Yönten ve Çoban 2015: 150). 2001 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen tanımda, gönüllü faaliyetin üç kriteri bulunmaktadır. Birincisi, gönüllülüğün yasanın ya da bir sözleşmenin dayattığı bir yükümlülük değil, kişinin özgür iradesi içinde gerçekleştirdiği bir faaliyet olması, ikincisi, faaliyetin finansal bir karşılık bekleyerek yapılmaması, sonuncusu ise faaliyetin kamu yararına olmasıdır (State of the World’s Volunteerism Report: 2011; akt. Yönten ve Çoban 2015: 152).

Gönüllülük, toplulukların gelenek ve inançlarının bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte gönüllülük kavramı, toplumların kültürel özelliklerine ve sosyo-ekonomik

durumlarına göre farklı anlamlar taşımaktadır. Örneğin Norveç'teki "Dugnad" kavramı, kolektif gönüllü çalışma esasına dayanmaktadır. Norveç'in köylerinde bahar aylarında yapılan yöresel temizlik hem paradan ve zamandan tasarruf sağlamakta hem de üyeler arasında topluluk ruhu oluşmasına katkı sağlamaktadır. Arapçada bir şey bağışlamak anlamına gelen "tatawa'a" kelimesi yine gönüllülük esasına dayanmaktadır. Kutlamalarda veya zor zamanlarda yardımlaşmak Arap kültüründeki gönüllülüğü ifade etmektedir. Güney Afrika'da ise "ubuntu" kelimesiyle karşımıza çıkan gönüllü kavramı, diğerleriyle ilişki içinde olan birey anlamına gelmektedir. Bir seyyahın bir köyde durarak hiç yiyecek vb. istemeden ihtiyaçlarının köylüler tarafından karşılanması buna örnek olarak gösterilebilir (State of the World's Volunteerism Report: 2011; akt. Yöntem ve Çoban 2015: 152).

Türkiye'de gönüllülük kavramıyla ilgili yasal bir mevzuat bulunmamaktadır. Üzerinde uzlaşmış yasal bir düzenleme olmamasına rağmen sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulan gönüllülük kavramlarında bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Bu ortak noktalar doğrultusunda gönüllülük; kişinin herhangi maddi bir beklenti duymaksızın, kendi isteği doğrultusunda kamu yararına hizmet eden faaliyetlerde bulunması şeklinde tanımlanmaktadır (TÜSEV: 2013: 75; akt. Yöntem ve Çoban 2015: 153).

Sürdürülebilirlik: Collin (2004) sürdürülebilirlik kavramını, bugünün ihtiyaçlarını karşılarken doğal kaynakları koruyarak gelecek nesillere de aktarabilmek için yapılan faaliyetler olarak tanımlamaktadır (akt. Kuter ve Ünal, 2009:147).

Sürdürülebilir Turizm: Kültürel ve çevresel etkilere duyarlı, politika kararlarında yerel halkın katılımına saygı duyan, küçük ölçekli bir turizm yaklaşımı olarak ifade edilmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 147). Sürdürülebilir turizmin ilkeleri Dünya Turizm Örgütü (WTO-World Tourism Organisation) tarafından 1988 yılında belirlenmiş olup, "kültürel bütünlüğü, temel ekolojik süreçleri, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemlerini korurken aynı zamanda ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçları da sağlayabilecek şekilde tüm kaynakların yönetimi olarak öngörülmüştür" şeklinde tanımlanmıştır (WTO: 2009).

Permakültür: "Kalıcı tarım" ve "kalıcı kültür" sözcüklerinden oluşan bu bileşik sözcük sürdürülebilir yaşam alanları yaratma amaçlı tasarlanmış bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Doğada yaşayan tüm canlılar, binalar ve alt yapıyla ilgilenen bu sistem bu öğelerin doğru çalışabilmesi için doğru konumlandırılması gerektiğini savunan ve bunun nasıl yapılacağını gösteren bir sistem yaratmaktadır (Mollison, 2017: ix).

3. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın ikinci bölümünde alternatif turizm türlerinden olan kırsal turizm kapsamındaki gönüllü turizmi, eko-turizm, agro turizm (tarım turizmi), çiftlik turizmi ve buna bağlı olarak TaTuTa çiftlikleri ve bu çiftliklerdeki permakültür uygulamaları detaylı olarak açıklanmaktadır. Ardından permakültür gönüllülerinin motivasyonlarını ve çiftlikleri tekrar ziyaret etme niyetlerini etkileyen faktörlere yer verilmektedir. Çalışmada yer alan kavramlarla ilgili yerli ve yabancı alan yazın sunulmuş ve araştırmalar özetlenmiştir.

3.1. Alternatif Turizm

Turizm endüstrisi ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bir ülkenin ekonomisini belirleyen unsurlar ise; ödemeler dengesi, istihdam ve bölgesel kalkınma olarak özetlenmektedir. Turizm endüstrisinin gelişmesi ile turizme açılan kırsal bölgeler de kalkınmaktadır. Peters (1969) bu konudaki düşüncesini "turizm endüstrisi özelliği nedeni ile gelişmeyi endüstriyel merkezlerden kırsal merkezlere taşımaktadır" şeklinde ifade etmektedir (akt. Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 2).

Gelişmekte olan ülkeler sahip oldukları iklim, deniz, çevre, doğal yaşam ve kültür gibi değerlere, bu değerlere yeterli ölçüde sahip olmayan ülkelerin vatandaşlarını çekerek ekonomilerini daha iyi bir konuma getirmeyi hedeflemektedir. Turizm faaliyetlerinin ülke ekonomisine kattığı olumlu etkilere karşın birçok ülkenin de benzeri turizm unsuruna sahip olması turizm pazarından alınan payı azaltmaktadır. Ülkelerin turizm pazarından aldıkları payı arttırabilmeleri ise hizmet ve ürün çeşitlendirmeleri ile mümkün olmaktadır. Alternatif turizm faaliyetleri geliştiren ülkeler rakipleri karşısında avantaj elde etmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 2).

Doğan ve Yıldız (2007: 163-164), alternatif turizm potansiyelinin kullanılabilirliğine yönelik bir araştırmalarında göller bölgesi alternatif turizm potansiyelinin, bölgenin kalkınmasında bir dinamik olarak kullanılıp kullanılamayacağını araştırmışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketler acentelerde yönetici pozisyonundaki acente sahibi ve acente müdürlerine yönelik olarak yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan nokta ise, göller bölgesi alternatif turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi, bölgenin kalkınması açısından bir dinamik olarak kullanılabilir özelliklere sahiptir.

Topay ve Parladır (2015: 300) ise çalışmalarında, Isparta ilinde yapılabilecek bazı alternatif turizm etkinlikleri için ekolojik, ekonomik ve kültürel açıdan uygun alanları Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) araçlarını kullanarak belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaca ulaşmak için "Uygunluk Sınıfı Değerleri" yöntemlerinden yararlanmışlardır. Bu yöntem, alternatif turizm

etkinliklerinin yapılabileceği uygun alanların CBS araçları ile belirlenebilmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ekolojik, ekonomik ve kültürel yapı açısından en uygun alan planlaması için belirlenen doğal ve kültürel faktörleri çizelgeler şeklinde ortaya koymaktadır. Yöntem doğrultusunda, araştırma alanına ait doğal ve kültürel özellikler belirlenmiş ve CBS programı ile sayısal veri tabanı oluşturulmuştur. Oluşturulan veri tabanı, etkinliklere ait uygunluk sınıfı değerleri çizelgelerindeki faktörlere göre sorgulanarak her bir etkinlik için en uygun alan belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında en çok tercih edilen etkinliklerden atla gezinti, dağ bisikleti, dağcılık, kamping/çadırli kamp, kayak ve trekking değerlendirmeye alınmıştır ve her etkinlik için uygunluk analizi ayrı ayrı yapılmıştır. Yapılan uygunluk analizine göre 2725 km²'lik çalışma alanında 2580 km² alan dağ bisikleti için, 2207 km² alan atla gezinti için, 1721 km² alan trekking için, 696 km² alan kamping/çadırli kamp için, 390 km² alan kayak için ve 371 km²'lik alan da dağcılık için uygun bulunmuştur.

Düzgüneş ve Demirel (2013: 6-10) Maçka Bölgesi'nin alternatif turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Maçka Bölgesi'ne yönelik potansiyel turizm ve turizm hareketliliğini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada Maçka İlçesi'nde bulunan yöre halkı ile yerli ve yabancı ziyaretçilere toplam 200 anket uygulanmıştır. Maçka bölgesinin alternatif turizm potansiyelini ortaya koyabilmek ve bölgenin turistik cazibe merkezi haline getirilmesine katkıda bulunmak adına gerçekleştirilen çalışma sonrasında, özellikle yaz aylarında ortalama 400.000 yerli ve yabancı turist akınına uğrayan Maçka Bölgesi'nin odak noktası haline gelen Sümela Manastırı ile ulusal ve uluslararası ölçekte tanınırlığının sağlandığı bulgulanmıştır. Ancak bu önemli değerlerin yanı sıra bölgede birçok doğal ve kültürel kaynakların da bulunduğu belirtilmiştir. Araştırmacılar bu kaynak değerlerinin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde turizme kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır.

3.1.1. Gönüllü Turizmi

Alternatif bir turizm türü olan gönüllü turizmi en net ifadeyle gönüllü hizmet temeline dayanan turizm şekli olarak ifade edilmektedir. Zamanı değerlendirme, günlük hayattan uzaklaşma gibi sebeplerin yanı sıra iç huzuru sağlama, tatmin olma gibi amaçlarla gerçekleştirilmektedir (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 5). Sin (2009), gönüllü turizm fikrini "ev sahibi destinasyondaki yerel halka pozitif etkide bulunabilecek turizm girişimleri" olarak nitelendirmektedir (akt. Ar ve Uğuz, 2014: 224). Başka bir yaklaşıma göre gönüllü turizmi kişilerin ikamet ettikleri bölgenin dışında hem zamanlarından hem de maddi gelirlerinden bir miktar ayırarak ihtiyacı olan kişilerle paylaşma ve yardım amacıyla seyahat etmeleri olarak açıklanmaktadır (İlbağ ve Gürel, 2015: 210). Tur operatörleri açısından gönüllü turizmi, kişinin kendi isteğine bağlı olarak gönüllülük esasıyla yapılacak olan bir işi gerçekleştirmek için bir

geziye katılmak ve aynı zamanda yerel halkla kültür alışverişi yapma imkânlarının da sunulduğu turizm tecrübesi olarak değerlendirilmektedir (Aslaner ve Erol, 2017: 425).

Tablo 3.1. Tablo 2.1. Gönüllülük Programları ve Aktiviteleri

Gönüllülük Program Türleri	Programların İçerdiği Aktiviteler	Program Sayısı
Kültürel	Sanat, kadınların güçlendirilmesi, tarihi koruma	1280
Eğitim	Yabancı dil eğitimi, halk eğitimi, spor eğitimi	342
Sağlık	İlaç yardımı, hastane desteği, uyuşturucu rehabilitasyonu	1223
Çevre	Su yönetimi, ağaç dikme, doğayı koruma, küresel	1504
Diğer	Barış, besleme, doğal afetler, gençliğin gelişimi	1852

(Ar ve Uğuz, 2014: 226)

Gönüllü ve turist kavramları bir araya gelerek gönüllü turizminin dinamiğini oluşturmaktadır (İlbay ve Gürel, 2015: 210). Wearing (2004)'in tanımında "gönüllü" yerine "gönüllü turist" kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu tanıma göre "gönüllü turist yalnızca bireysel gelişime değil, aynı zamanda doğrudan ve pozitif olarak kendilerinin de dâhil olduğu sosyal, doğal ve ekonomik bağlamda karşılıklı olarak fayda sağlamaya yönelik turist deneyimi arayan kişidir" (akt. İlbay ve Gürel, 2015: 210). Weaver (2002)'e göre "maddi bir karşılık almadan sosyal çevresel koruma için gönüllü çalışan turistlerden oluşan bir sistemdir" (akt. Ar ve Uğuz, 2014: 223). Bu noktada gönüllü turist ile çalışan turist kavramları birbirinden ayrılmaktadır. Gönüllü turiste herhangi bir bedel veya karşılık ödenmemektedir. Gönüllü turistleri çalışan turistlerden ayıran en temel özellik gönüllülük için kendilerinin maddi veya manevi bir ödeme yapması olarak belirtilmektedir (Ar ve Uğuz, 2014: 223). Gönüllü turistlerin gittikleri destinasyonda katıldıkları aktiviteler için ödeyecekleri ücretin, aynı destinasyona kitle turizmi amacıyla gittiklerinden daha fazla ücret ödeyecekleri söylenmektedir. Çalışan turist ise bir bölgeye gidip oradaki yerel halkın tarım, taşıma, inşa etme gibi günlük işlerine yardımcı olmaktadır. Çalışan turistlerin bir destinasyona gidip bu faaliyetleri yapmaları için aracı şirketler tarafından ücretlendirildiği bilinmektedir (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 6).

Küresel turizm pazarında son 10 yıl içinde artan büyüme oranıyla ve yılda 1,6 milyon turist katılım gösterdiği gönüllü turizmi genel olarak üst düzey gelire sahip olan bireylere hitap etmektedir (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 5). Gönüllü turizm faaliyetlerinin hem yerel halka ekonomik fayda sağlaması hem de yerel halkın kültürünü bozmayacak nitelikte olması gerekmektedir (Ar ve Uğuz, 2014: 222).

Gönüllü turizm faaliyetleri farklı şekillerde düzenlenebilmektedir. Kültürel değişim

organizasyonları, teknik ve profesyonel yardım grupları, uluslararası staj programları, çalışma kampı programları gönüllü turizm faaliyetlerine örnek olarak verilmektedir (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 6).

Tablo 3.2. Gönüllü Turizmi Organizasyonları ve Programları

Gönüllü Turizmi Organizasyonlarında Permakültürel Programlar	Organizasyon Sayısı	Program Sayısı
Eko Turizm	370	1080
Su	160	421
Tarım	313	733
Hayvanlara Yardım	281	1050
Biyolojik Araştırmalar	163	493
Yiyecek	198	457
Çevre	422	1503
Ağaç Dikme	234	547
Bahçecilik	255	584
Toprak Devriyeleri	38	96
Barınma	134	298
Denizi Koruma	126	345
Doğal Kaynaklar	219	545
Organik Tarım	207	455
Koruma Altına Alınmış Araziler	134	392
Kırsal İşler	53	109
Ekim İşleri	258	604
Ağaçlandırma	210	496

(Ar ve Uğuz, 2014: 228)

İlbay ve Gürel (2015: 207), gönüllü ve gençlik turizminin birlikte ele alındığı, Eskişehir'e yönelik öneriler getiren bir çalışma yapmıştır. Çalışmada gönüllü ve gençlik turizmi birlikte ele alınarak, her ikisinin de temel aktörleri olarak gençler ve kurumsal yetkililerin konuyla ilgili eğilimleri incelenmesi ve uygulamaya yönelik öneri getirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Eskişehir ilinde karma desene dayalı bir araştırma yürütülmüştür. İlk olarak, Eskişehir ilinde yaşayan 384 üniversite öğrencisinden anket tekniği ile veri derlenmiştir. İkinci olarak ise kurumsal yetkililer kapsamında yerel yönetim ve Sivil Toplum Kuruluşlarından 9 kişi ile görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Nicel veriler temel olarak faktör analiziyle değerlendirilirken, nitel verilerde içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, gençler arasında turizme katılım oranının çok fazla olmadığı, ancak gönüllü turizmine genellikle olumlu yaklaşıldığı tespit edilmiştir.

Akoğlan ve Türktarhan (2012: 4), gönüllü turizmini kavramsal bakış açısıyla incelemiştir. İlgili kavramsal çalışmalar yanında, gönüllü turizmi faaliyetleri gerçekleştiren sivil toplum örgütlerinin ve gençlik kuruluşlarının internet siteleri de incelenmiştir. Çalışmada, gönüllü turizmi ile ilgili çalışmalara ve uygulama örneklerine dayanarak, kavramla ilgili mevcut durumun ortaya koyulması ve gençlik kuruluşları aracılığıyla nasıl geliştirilebileceğine ilişkin

öneriler sunulması amaçlanmıştır. Sonuç olarak, gönüllü turizminin kavramsal olarak üzerinde çalışılan bir konu olduğu ancak yaygın bir uygulama alanı olmadığı görülmüştür. Gönüllü turizminin Türkiye’de geliştirilebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın ve Yüksek Öğretim Kurumu’nun desteğinin alınması, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları ile işbirliği içinde olunması ve afet bölgelerinin gönüllü turizmi ile iyileştirilmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Gönüllü Turizmin Pozitif Etkileri

Gönüllü turizm, materyal eksikliği bulunan toplumlara ve çevre düzenlemelerine yardım etmek için düzenlenen seyahatlere ve faaliyetlere organize bir şekilde katılan turistleri kapsamaktadır (Wearing, 2001: 1). Hedef toplumun yaşam şartlarını ve çevreyi geliştirmek, gönüllü turizmin odak noktasını oluşturmaktadır (Dorin, 2013: 764). Gönüllü turizmin yaygınlığı giderek artış göstermektedir. Bu turizm çeşidinin ortak bir amaç kapsamında bazı değerlere sahip çıkması ev sahibi halkın ve katılımcıların hayatını önemli derecede etkileyebilmektedir (McGehee ve Santos 2005; akt. Ar ve Uğuz, 2014: 224). Küresel anlamda birçok toplumu etkileyen çevresel ve sosyal sorunları tüketici olmadan, yaratıcı ve barışçıl olarak çözebilen bir turizm türü olarak pazarlanmaktadır (Lyons ve Wearing, 2008: 6). Gönüllü turizmi genel olarak diğer turizm türlerinde gözlenen sorunlara alternatif bir çözüm olarak görülmektedir (Gray ve Campbell 2007; akt. Ar ve Uğuz, 2014: 225).

Andereck ve McGehee (2008; akt. Ar ve Uğuz, 2014: 225) gönüllü turizminin pozitif etkilerini şöyle sıralamaktadır;

- Gönüllü turistler ve yardım edilen bölgedeki insanlar arasındaki kültürlerarası etkileşim bu iki grup arasında karşılıklı anlayışın artmasına neden olabilir.
- Gönüllü turistlerin yerel olaylar ve küresel etkiler arasındaki bağlantıyı görmelerini sağlayabilir.
- Gönüllü turistlerin uluslararası sorunları direkt olarak görerek sorunlara yönelik anlayışını arttırabilir (çevresel sorunlar, sınır sorunları vb.)
- Gönüllü turistler evlerine sosyal ve çevresel sorunlara yönelik organizasyonlarda daha katılımcı olmak için cesaretlenmiş olarak dönebilirler.
- Ev sahibi toplumların ve bireylerin yaşam kalitesinin artmasını sağlar.
- Gönüllü turistler kitle turizmi turistlerine göre ev sahibi topluma direkt kaynak girdisi sağlayarak daha pozitif ekonomik etkide bulunurlar.
- Gönüllü turistler yerel halk arasında gönüllülük kültürü olmayan bölgelere hizmet sağlarlar.

3.1.2. Turizmde Gönüllü Motivasyonları

Modern toplumlarda gönüllülük sivil hareketliliğin temel göstergesi olarak

bilinmektedir (Güneş, vd., 2017: 91). Bir ulusun gerçek değeri kabul edilen insan kaynağı, gönüllü faaliyetler aracılığıyla bireyler ve toplumlar için güven ve dayanışmayı güçlendirmektedir. Gönüllülük faaliyeti kapsamında yürütülen işlerin maliyetinin düşük, ekonomik ve insani kalkınma hedeflerine yaptığı yatırımların katkısının yüksek olduğu görülmektedir (Yönten ve Çoban, 2015: 154). Gönüllülük, topluluklara veya bireylere fayda sağlamak adına kar amacı gütmeyen yapılan aktiviteler olarak adlandırılmaktadır. Bu aktivitelere katılım sağlayan kişilere ise gönüllü denmektedir (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 5). Gönüllüleri bu faaliyetlerde görev almaya iten birçok motivasyon kaynağı bulunmaktadır. Bireysel yeteneklerin geliştirilmesi, toplumsal gelişim, sosyal çevre ve iş yaşamında başarıya etkisi gönüllü motivasyonları arasında önemli yer tutmaktadır (Güneş, vd., 2017: 91). Caissie vd. (2003: 39) ise gönüllü bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal olarak istenen belirli faydaların başarılmasına yönelik motive olduklarını belirtmektedir (akt. Ar ve Uğuz, 2014: 224).

Gönüllü davranışları ile motivasyon arasında kuvvetli bir bağ olduğu görülmektedir. Gönüllü turizmi katılımcıları için başka bir motivasyon kaynağı ise toplumsal katkı sağlama ve toplumda fark yaratma imkanı sağlaması olarak ifade edilmektedir. Toplumsal katkının yanı sıra bireysel kazanımlar da önem taşımaktadır. Seyahat etmek, mücadele ve macera arayışı, yeni beceriler kazanmak, arkadaşlık kurmak, sosyalleşmek, benzer ilgi alanındaki kişilerle bir araya gelmek, iyi zaman geçirmek ve deneyim kazanmak gönüllü turizm motivasyonları arasında yer almaktadır. Bilimsel bir projede yer alma imkânı ve iş hayatının başında olan bireylerin kariyerine ya da özgeçmişine katkı sağlama amacı da motive edici olabilmektedir. Bunlardan farklı olarak başka bir motive edici unsur ise gönüllü turizmi kuruluşunun saygınlığı ve popülerliği nedeniyle katılımında bulunma isteği olabilmektedir (İlbay ve Gürel, 2015: 211).

3.2. Alternatif Turizm Kapsamında Kırsal Turizm ve Çeşitleri

Turizm, farklı özellikleriyle ön plana çıkan yerlerde farklı şekillerde yapılabilmektedir. Kırsal turizm kitle turizmine yönelik artan olumsuz tepkilerin sonucunda türetilen alternatif turizm çeşitlerinin başında gelmektedir. Kırsal turizm kırlarda, kıyılarda, dağlarda, yaylalarda, köylerde, arkeolojik alanlarda, nehir veya göl kenarlarında, çöllerde, dinsel yerlerde ve adalarda yapılabilmektedir. Kırsal turizmin ABD (Amerika Birleşik Devletleri) ülkelerinde, AB (Avrupa Birliği) ülkelerinde, Japonya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde farklı nedenlerle göç sorununun ve ekonomik sıkıntıların yaşandığı iç bölgeleri kalkındırmak amacıyla devreye sokulduğu görülmektedir (Çetinkaya ve Yazgan, 2012: 55). Alternatif turizm türlerinin başında yer alan kırsal turizmin faaliyet gösterdiği bölgeleri kalkındırma adına bazı ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler şu şekilde açıklanmaktadır (Çetinkaya ve Yazgan, 2012: 56):

Yararlanma: Turistlerin kırsal alanlardan daha çok yararlanmasını sağlamak adına

bölgenin özelliğini, kültürünü ve tarihini ön plana çıkaran etkinlikler yapılmalı ve tanıtımları sağlanmalıdır.

Gelişim: Kırsaldaki turizm gelişimi, bölgeyi koruma ve ayağa kaldırma amacına uygun olmalıdır. Tarihi evleri ve çiftlikleri bütünlüğünü korumak şartıyla yeni kullanım alanlarına açmak, terkedilmiş arazileri ıslah etmek ve bölgeye ulaşımı kolaylaştırmak için yeni fırsatlar yaratılmalıdır.

Tasarım: Yeni turizm gelişimlerinin bölgeyi zenginleştirmeye yönelik yapılan çalışmalarında bölgenin planlaması, yerlerin saptanması ve yönetilmesi kırsalın peyzajına uygun olmalıdır.

Kırsal Ekonomi: Turizmde yatırım, kırsal ekonomiyi desteklemelidir. Ancak yoğun kalabalıktan ve aşırı kullanma dolayısıyla doğal turizm kaynaklarına hasar vermekten kaçınılmalıdır. Bunu için ziyaretlerin en yoğun olduğu dönemlerin dışına kaydırılması sağlanmalıdır.

Koruma: Kırsal turizmin en değerlisi ve yapı taşı olan kırların korunmasına ve zenginleştirilmesine katkıda bulunulmalıdır. Kırsal turizmden faydalanan turistler bölgeyi ayağa kaldırma politikalarına pratik destek sağlamalıdır.

Pazarlama: Kırsal turizmi tanıtmaya, bilgilendirme ve pazarlama çabalarında bulunurken, insanların kırsala yönelik ilgilerini ve anlayışlarını derinleştirmeye ve fark yaratmaya çalışılmalıdır.

Aydın (2012: 39), AB’de Kırsal Turizmde İlk Beş Ülke ve Türkiye’de Kırsal Turizm üzerine bir araştırma yapmıştır. AB üyesi ülkelerde nasıl bir kırsal turizm anlayışının olduğu, AB ülkelerindeki kırsal turizm ve Türkiye’deki kırsal turizm detaylı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda Türkiye’nin AB ülkelerindeki uygulama alanları arasında kırsal turizmde geri kaldığı bulgulanmıştır.

Özdemir (2012), çalışmasında kırsal kalkınmada, kırsal turizmden yararlanma olanaklarının Gökçeada örneğinde ele alınmasını amaçlamıştır. Çalışmanın yöntemi literatür taraması şeklinde gelişmiştir. Cittaslow ağına ada anlamında giren tek yer olan Gökçeada, 1995 yılından itibaren birinci derecede kalkınmaya öncelikli yöre kapsamına alınmıştır. Sonuç olarak Gökçeada’nın tarihi yapıları, bozulmamış doğası ve ada yaşam kültürüyle alternatif turizm biçimlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir turizm merkezi olma yolunda ilerlediği gözlemlenmiştir. Ertuna, vd. (2012) ise yerel halkın kırsal turizm ile ilgili tutumunu ve kırsal turizme katılma isteğini etkileyen unsurları ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Araştırmada hem yerel halkın kırsal turizm gelişimine ilişkin tutum ve eğilimleri ölçülmüş hem de bunları etkileyen unsurlar incelenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket ve yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak Kastamonu yöresindeki 4 köyden 60 kişi ile görüşülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre yerel halkın genel olarak kırsal turizmin gelişiminin ekonomik,

sosyal ve çevresel açıdan olumlu sonuçlar yaratacağı görüşünde olduğu ve katılmak istediği gözlemlenmiştir.

Kiper ve Yılmaz (2008: 162), kırsal kalkınmada turizmin etkisini belirlemek ve Şarköy kıyı yerleşimlerinin turizm türleri açısından mevcut potansiyelini, yerel halkın beklenti ve eğilimleri çerçevesinde ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada literatür araştırması, arazi gözlemleri, SWOT analizi yapıldıktan sonra veri toplama aracı olarak yerel halka anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, yerel halkın turizme olumlu bir bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir. Yörede de farklı turizm alternatiflerinin (doğa yürüyüşü, kampçılık, karavan turizmi, piknik, dağcılık, dağ bisikleti, deniz turizmi, tarımsal turizm, yamaç paraşütü vb.) yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Çetinkaya ve Yazgan (2012: 55), yaptıkları bir çalışmada köy turizmi, çiftlik turizmi, tarım turizmi kavramlarını faaliyetlerin gerçekleştirildiği yerlerin benzerliğinden dolayı kırsal turizm adı altında toplamışlardır. Ancak literatür incelendiğinde konu uzmanlarının bu kavramlar ile ilgili farklı yaklaşımlarda bulunduğu görülmektedir.

3.2.1. Eko-Turizm

Turizm, ulusal ve uluslararası düzeyde ülke ekonomisine katkı sağlayan, kültürel ve sosyal anlamda kalkınmaya destek olan önemli bir endüstri olarak tanımlanmaktadır. Eko-turizm kavramı ise 1990'lı yıllarda kontrolsüz gelişen kitle turizmine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Çevre ve toplum üzerindeki ağır tahribatlar karşısında kırsal ve kültürel unsurları içeren hassas, doğal ve en uygun turizm türü olarak ifade edilmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 146-147).

Ekolojik tarım faaliyetlerini de kapsayan eko-turizm doğal, kültürel ve tarihi değerlerin olumsuz etkilerine karşı alternatif olarak ortaya çıkan sürdürülebilir yaklaşımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Eko-turizm, sürdürülebilir turizm şekillerinden birini oluşturmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 147). Buradan hareketle eko-turizm, ev sahibi bölgenin farklı özelliklerinin en az hasar görmesini sağlayacak ziyaret etkinliklerini ifade etmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006:222; Kuter ve Ünal, 2009: 147).

Arı (2009), Kazdağı Milli Parkı çevresinde yapılan eko-turizm faaliyetlerini, eko-turizm literatürü ışığında eleştirel bir şekilde incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada veriler eko-turizm işletmelerinin sahipleri ile görüşülerek ve eko-turistlerle mülakatlar yapılarak toplanmıştır. Görüşme ve mülakat esnasında "ülke ve dünya turizminde meydana gelen gelişmeler bu yöreyi nasıl etkilemiştir ve Kazdağı yöresindeki eko-turizm uygulamaları eko-turizm teorisine ne kadar uymaktadır sorularına cevap aranmıştır. Sonuç olarak eko-turizm faaliyetlerinin doğal alanlara etkisinin minimum düzeyde tutulmadığını görülmüştür. Ayrıca

yerel halkın refah seviyesine katkı yapması beklenen turizmin bu katkıyı yeterince yapamadığı, burada yapıldığı şekli ile turizmin eko temelli olmaktan çıkarılıp, yerli olmayan küçük bir grubun amacına hizmet eden ego temelli bir faaliyet olduğu tespit edilmiştir.

Luznik, vd., (2017) ekosistem hizmetleri ile ilgili yeni bakış açıları oluşturulmasına yardımcı olmak amacıyla bir çalışma hazırlamışlardır. Çalışmada, Slovenya'nın Dravinja Vadisi'nde bulunan çiftliklerin gelişim süreci ve gerçekleştirildiği faaliyetler anlatılmaktadır. Dravinja Vadisi'ndeki ekolojik çiftlikler, katılımcılarına ekosistem hizmetlerini farklı yöntemlerle deneyimleme olanağı sunmaktadır. Söz konusu yöntemler araştırma, geleneklerin gözlemlenmesi, hayvanlarla bağ kurulması, dinlenme ve gastronomi başlıklarından oluşmaktadır. Çalışmada veriler çiftlik sahipleriyle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır.

Polat ve Önder (2006), Karapınar ilçesi ve yakın çevresi peyzaj özelliklerinin eko-turizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın amacı, Karapınar İlçesi'nin eko-turizm yönünden taşıdığı potansiyeli en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlamaktır. Araştırmanın yöntemi, SWOT, görsel kalite analizi, Anket çalışması, Delphi Tekniği ve etkinlik haritalarının oluşturulması ile beş aşamada gelişmiştir. Araştırmanın sonucunda yöre halkının % 74'ü eko-turizm konusunda hiçbir bilgilerinin olmadığı, % 40'ının yörelerindeki doğa koruma alanlarını dahi bilmedikleri tespit edilmiştir. Ancak % 92'lik bir oranla eko-turizme olumlu yaklaşmışlar ve çoğunluğu ilçelerini "Doğal güzellikleri olağanüstü" olarak tanımlamışlardır.

3.2.2. Agro Turizm (Tarım Turizmi)

Agro turizm kavramının etimolojik kökenini tarım ve turizm kavramının birleşimi oluşturmaktadır. Latince "ager" sözcüğünden türetilmiş olan "agri" tarla anlamına gelmektedir. Yunancada ise "agro" kelimesi tarım ve toprak bilimi olarak bilinmektedir (Civelek, vd., 2014: 16). Literatüre bakıldığında temelde benzer noktalardan hareket edilerek bazı araştırmacıların agro turizm kavramı ile ilgili tanımları şu şekilde yer almaktadır:

Williams, vd., (2001: 2) "doğal bir ortamda tarım faaliyetlerinin turizm deneyimi ile kombinasyonu" olarak tanımlamaktadır. Hilchey (1993: 4) ise agro turizmi "operatörler tarafından halkın eğlenmesi ve eğitimi için yürütülen ve halka ek gelir sağlama amacı taşıyan bir iş" olarak ifade etmektedir. Roberts ve Hall (2003: 15)'a göre agro turizm daha geniş bir ifadeyle "kırsal alanlardaki festival, müze gezme ve kültürel anlamda tüm turizm faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmasına rağmen, daha çok doğrudan kırsal çevreyle, ürünle ve konaklamayla bağlantılı bir çiftlikte, kampta veya pansiyonda konaklama, eğitsel gezi, yeme-içme, rasyonel faaliyetler ve çiftlikte ürün ve el sanatlarının satılmasıyla ilişkili faaliyetler bütünü" olarak tanımlamaktadır (akt. Civelek, vd., 2014: 16).

Agro turizmin belirleyici bazı temel özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerden ilki tarımsal temelli yapılan bir faaliyete katılmayı gerektirmektedir. İkincisi ise turistlerin doğrudan (ürün hasatı, süt sağma vb.), dolaylı (yiyeceklerin hazırlanması, satışı vb.) veya pasif olarak gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine katılması gerekmektedir. Üçüncü özellik olarak turistlerin tarımsal temelli deneyimlerine ilişkin otantiklik algısı yaratmak gerekmektedir (Civelek, vd., 2014: 16).

Agro turizm kavramı yapısı itibariyle kırsal turizmin bir alt dalı olarak bilinmektedir. Kırsal turizme bazı özelliklerinin benzerlik göstermesinin yanı sıra iki kavram uygulama açısından birbirinden farklılık göstermektedir. Bu iki kavram kırsal turizmin kırsal çevreye bağlı olması, agro turizmin ise ekili bir alana ve çiftçiye bağlı olması sebebiyle birbirinden ayrılmaktadır (Çıkın, vd., 2009: 4; Civelek, vd., 17). Tarım turizmini kırsal turizmden ayıran başka farklılıklarda bulunmaktadır. Örneğin kırsal turizmin talep odağını kırsal alanlar oluştururken tarım turizminde yalnızca tarımsal alanlar bulunmaktadır. Bu farklılık daha geniş bir ifadeyle açıklanacak olursa; kırsal turizmin tercih eden turistlerin birincil seyahat nedeni tarımsal ürünler olmamaktadır. Turistler doğa ile bütünleşme isteğiyle birlikte dinlenme, yöresel kültürü tanıma gibi sebeplerden motive olarak seyahat etmektedir. Tarım turizmi tüketicileri ise tarımsal ürünleri belirli özellikleri nedeniyle tercih etmekte ve bu beklentisine uygun bir tarım hayatı deneyimlemeyi istemektedir (Küçükaltan, 2002: 151; akt. Uygur ve Akdu, 2009: 147)

Civelek, vd., (2014: 15) agro turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki agro turizm alanlarında bir araştırma yapmıştır. Araştırmada alternatif turizm türlerinden biri olan agro turizmin kırsal kalkınma ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda da araştırma kapsamında öncelikle agro turizm kavramsal açıdan incelenmiş, agro turizm ve kırsal kalkınma arasındaki ilişkiye değinen araştırmalarla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Birincil verilerin elde edilmesi amacıyla Muğla yöresinde TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren çiftliklerin bulunduğu ilçelerde yerel halktan katılımcılarla mülakat yapılarak kırsal kalkınma ve agro turizm ilişkisi irdelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre agro turizm yerel halka iş fırsatları yarattığı, onların gelir seviyesini arttırdığı ve onların sosyo-kültürel hayatlarına katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca agro turizmin, kadın iş gücünün ekonomik hayata katılmasına ve kadının toplumdaki rolünün güçlenmesine önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir.

Türkben, vd., (2012: 48) ise Türkiye’de bağıcılığın tarım turizmi (agro turizm) içinde yeri ve önemi üzerine bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, konu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklara dayanılarak; bağıcılık yapılan bazı yörelerimizin tarım turizmi (agro turizm) içinde bağıcılığın yeri ve önemini ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Tarım turizmi (agro turizm) açısından potansiyeli yüksek olan Çanakkale’de Bozcaada, İzmir’de Şirince, Çeşme (Alaçatı) ve Foça,

Nevşehir’de Kapadokya, Tekirdağ’da Şarköy ve Mürefte, Denizli’de Pamukkale, Balıkesir’de Avşa, Bursa’da İznik yöreleri irdelenmiştir. Çalışmanın yöntemi literatür taraması şeklinde geliştirilmiştir. Sonuç olarak agro turizmin çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir, ekonomik anlamda uygulanabilir ve sosyal anlamda da kabul edilebilir özelliklere sahip olduğu tespit edilmiştir.

3.2.3. Çiftlik Turizmi

Çiftlik turizmi genellikle konaklamayı, çiftlik organizasyonu ve deneyimlerden yararlanmayı içeren çiftlikle ilgili bir kavram olarak açıklanmaktadır (Roberts ve Hall, 2003: 1). Kırsal turizmin özel bir türü olan çiftlik turizmi niş Pazar olarak değerlendirilmektedir. Kırsal bölgelerin gelir kaynaklarını arttırmak ve yerel ekonomiyi canlandırmak amacıyla uygulanan sürdürülebilir kalkınma modeli olarak ifade edilmektedir. Çiftlik turizmi, çiftlik işlerini yapabileceği olanağı sunan çiftliklerde, çiftlik sahipleri ve gönüllülerle birlikte yapılan turistik faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Arslaner ve Erol, 2017: 429). Başka bir ifadeyle çiftlik organizasyonu amacıyla kurulmuş olan bir çiftlik işletmesinin, kırsal bölgelerde çevresine çiftlik ürünü sağlayan ve turizm konaklama olanaklarıyla turistlerin bir çalışma programına katılabilecekleri bir girişim olarak tanımlanmaktadır. Çiftlik turizminde turist belirli bir süreliğine çiftçi gibi yaşamaktadır. Bu turizm türünde amaç turistin çiftlik ortamında çiftlik hayatı yaşamasına ortam hazırlamaktır. Kırsal turizmin bir alt türü olan çiftlik turizminin özellikle 20. Yüzyıl içinde popülerliğini arttırdığı görülmektedir. Avrupa ülkelerinde de yaygın olarak faaliyet gösteren çiftlik turizminin sadece tarımsal üretim yapan çiftliklerden ibaret olmadığı belirtilmektedir (Uygur ve Akdu, 2009: 150). Bu bağlamda çiftlik turizmi turistlere taze gıda maddelerinin sunulduğu geceleme ve yeme-içme imkânlarını da kapsamaktadır (Bayer, 1992: 168; akt. Uygur ve Akdu, 2009: 150).

Coombera ve Limb (2004: 2), çiftlik turizmi faaliyetlerini şu şekilde sıralamaktadır (akt.

Uygur ve Akdu, 2009: 150):

- Konaklama,
- Çiftlik ziyaretçileri merkezi, galeriler ve müzeler,
- Ürünlerin satışı için çiftlik dükkânları,
- Rehberli yürüyüşler,
- Eğitimsel ziyaretler,
- Meyve toplama, ata binme, balık tutma gibi çiftlik aktiviteleri,
- Yiyecek-içecek pazarı.

Yukarıda bahsedilen faaliyetlere “çiftlikte konaklama” ve “çiftlik ziyaretleri” şeklinde iki

çeşit katılım sağlanmaktadır (Gündüz, 2004: 44);

Çiftlikte konaklama: Çiftlik aktivitelerine katılma amacı ile gecelik konaklamayı gerektirmektedir.

Çiftlik ziyaretleri: Çiftlikte yürütülen faaliyetlere katılma amacı gününbirlik ziyaretleri kapsamaktadır.

Literatürdeki tüm bu tanımlar incelendiğinde tıpkı tarım turizmini kırsal turizmden ayıran özellikler olduğu gibi çiftlik turizmini de tarım turizmden ayıran farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları kısaca özetlemek gerekirse tarım turizmi çoğunlukla tarımsal ürün elde etmeye yönelik tarımsal faaliyetlerin içinde turistin aktif bir şekilde rol oynadığı, üretiminde ve sunumunda katkısının olduğu görülürken, çiftlik turizminde tüm bu ifadelere ek olarak turistin dışarıdan da katılım sağlayabileceği görülmektedir.

3.3. TaTuTa Çiftlikleri

İnsan ile doğa arasındaki ilişkide insanın doğaya hakim olma çabası sonucunda oluşan ekolojik sorunlar küresel boyutlara ulaşmaktadır. İnsanın doğayı meta olarak görmesi sömürge sürecinin başlamasına ve ekosistemin bozulmasına neden olmaktadır. Ekosistem dengesinin bozulması ise canlı ve cansız tüm varlıkların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Günümüzde ekolojik sorunların temel sebepleri artan nüfus, sanayileşme ve kentleşmeden kaynaklanmaktadır (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 314).

Türkiye sanayileşmeyi yakalamak adına ekonomik kalkınma sürecine girmiş bulunmaktadır. Ülkemizdeki sosyo-ekonomik dönüşümün bir sonucu olarak kırsal ile kentsel arasındaki gelişmişlik farkı gözle görülür şekilde artmaktadır. Sosyo-ekonomik yapıların farklılıklarında dolayı kırsal alanlar kentler kadar hızlı gelişmemekte ve Türkiye'nin tarım gelirinden aldığı payın giderek azalmasına neden olmaktadır (Ukav ve Çetinsöz, 2015: 11). Bu doğrultuda kırsal kalkınmanın sağlanması için alternatif modeller geliştirilmektedir. Yerel kalkınma ve tarımsal çeşitlendirme amacıyla geliştirilen bu modeller arasında çiftlik turizmi tamamlayıcı bir araç olarak görülmektedir (Ahmadova ve Akova, 2016: 16). Türkiye'deki kırsal alanların yöresel zenginliklerinin fazla olması çiftlik turizmi açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır (Ukav ve Çetinsöz, 2015: 11).

Çiftliklerde yapılan bu turizm çeşidi kırsal bölgelerdeki istihdam olanaklarının artmasına katkıda bulunurken doğal ve kültürel kaynakların ortaya çıkmasına ve yöresel mirasın korunmasına da hizmet etmektedir (Ukav ve Çetinsöz, 2015: 11). Tarım veya hayvan çiftliklerinde tatil yapma fikrinin ilk örneği 19. yüzyılın sonlarında North Dakoto'da görülmektedir. Araştırmalar ilk çiftliklerin 1880 yılında turizm amaçlı işletilmeye başladığını ortaya koymaktadır (Ahmadova ve Akova, 2016: 17). Türkiye'de ise ilk olarak Ekolojik Buğday

Derneği'nin kurduğu TaTuTa projesi (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 313) 2002 yılında kurumsallaştırılarak çiftlik turizmi kapsamında faaliyet göstermektedir (Ahmadova ve Akova, 2016: 18).

TaTuTa olarak bilinen "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" projesi tarımla geçinen çiftçi ailelere maddi ve manevi destek vermek, yerel kalkınmaya ve tarıma katkıda bulunarak sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla kurulmuştur (Ahmadova ve Akova, 2016: 18). Yılmaz (2010) TaTuTa'yı " Çok yıldızlı tatillere seçenek arayanların tarımsal üretimin bir parçası olarak, turizm etkinliğinde bulunurken, bu olanakların bir arada sunulduğu ekolojik üretim yapılan çiftliklerde bilgi ve deneyim takası yapmalarını amaçlayan bir sistem" olarak tanımlamaktadır (Yılmaz, 2010: 26).

Ahmadova ve Akova (2016: 15), Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin TaTuTa projesi kapsamında Türkiye'nin farklı bölgelerinde faaliyet gösteren organik ve eko-turizm çiftliklerinin turizm işletmeciliği açısından incelenmesini amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Çiftliklerin müşteri profilleri araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak çiftlik yöneticilerine anket uygulanmıştır. Çiftliklerin müşteri profillerinin çoğunlukla gönüllü, stajyer, yarı gönüllü, aynı zamanda belirli bir ücret karşılığında gelen yabancı ve yerli misafirler olduğu bulgulanmıştır.

Kızılaslan ve Özyurt (2012: 50), sürdürülebilir kırsal kalkınmada eko-turizmin önemi üzerine Tokat ili Küçükkağa Çiftliği'nde bir araştırma yapmıştır. Araştırmada görüşme tekniği uygulanmış ve SWOT analiziyle Tokat ilinin eko-turizm potansiyeli ortaya koyulmuştur. Araştırma sonucunda Tokat ilinin eko-turizm açısından yeterli olduğu, doğa dostu tarım yapıldığı görülmüştür.

Selvi ve Demirer (2012: 187), iki ekolojik tatil çiftliğinin TaTuTa projesi uygulamasına ilişkin bir örnek olay incelemesi yapmıştır. Çalışmada Hindiba Pansiyon ve Özlü Ailesi Çiftliği işletmelerinde TaTuTa projesinin amacına ne derecede ulaştığı sorgulanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre TaTuTa projesi söz konusu çiftliklerde henüz amacına ulaşmamıştır. Gelen gönüllü ve tatilci sayıları oldukça az olup, herhangi bir ek gelir artışı da sağlanamamıştır. Yeterli düzeyde bilgi takasının sağlanamaması da bulgular arasında yer almıştır. Buna karşın proje kapsamında şimdiye kadar gelen gönüllü ve tatilciler yerel halkla kaynaşma imkânı bulmuş ve sosyo-kültürel etkileşim içinde olmuşlardır.

Şahbudak ve Şimşek (2017: 328), TaTuTa projesi alternatif bir ekolojik yaşam sunabilmekte midir sorusuna cevap bulmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakat yöntemine uygun açık soru tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan çiftlik sahiplerinin TaTuTa projesinin Türkiye'de alternatif bir ekolojik yaşam modeli sunabildiğini belirttikleri bulgulanmıştır.

Ukav ve Çetinsöz (2015: 8), Adıyaman ilinin tarım turizmi potansiyelini ve tarımsal üretim yapan çiftliklerin tarım turizmine yönelik algulamalarını ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada veriler yüz yüze görüşme ve anket yöntemi ile toplanmıştır. Adıyaman ili ve ilçelerine bağlı 33 köyden toplam 132 kişiyle görüşülmüştür. Sonuç olarak çiftçilerin tarım turizminin kendilerine önemli derecede ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarının olacağını ve bu turizm türünün çevreye herhangi olumsuz fiziksel bir etkisinin olmayacağını algıladıkları tespit edilmiştir.

3.3.1. TaTuTa Projesinin Amacı ve İşleyişi

Çiftliklerin turizme açılmasını kolaylaştırabilmek ve teşvik etmek için küçük ölçekli aile çiftlikleri, çeşitli projelendirme çalışmalarıyla desteklenmektedir. “Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası” bu projelerden biridir. Kısa ve bilinen adıyla “TaTuTa” (tarım-turizm-takas) projesi, Buğday ve Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından yürütülmektedir (Selvi ve Demirer, 2012: 188).

TaTuTa projesinin asıl hedefi Türkiye’de ekolojik tarımla geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır (Tatuta, 2018). TaTuTa (2018)’nin resmi internet sitesinde yer alan bilgilere göre başlıca amaçlar şöyle sıralanmaktadır:

- Ekolojik yaşam hareketinin içerisindeki gruplar ve bireyler arasındaki iletişimi güçlendirmesi.
- Ekolojik üretimin öncelikle kırsal nüfus için, doğal döngülerle dost, sürekli bir yaşamsal kaynak oluşturması yönünde sağlıklı örneklerin oluşturulması.
- Şehirde yaşayan insanların ekolojik çiftliklerdeki yaşamı deneyimleyerek, ekolojik yaşam ile ilgili sorumluluklarını içselleştirmesi ve böylece günlük yaşamında daha fazla uygulamaya sokması.
- Tüketici ve üretici faaliyetlerinde ilk elden ekolojik yöntem, deneyim ve bilgi paylaşımı
- Doğa dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesi yoluyla, toprak, hava su kalitesinin, biyolojik çeşitliliğin, iklimlerin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine katkı.

TaTuTa, 2003 yılı itibarıyla Türkiye’nin dört bir tarafında uygulanmaya başlamıştır. Çiftlikler, sahiplerinin belirlediği zaman aralıklarında ziyaret edilebilmektedir. Amacına göre ziyaretçiler gönüllü ve konuk olarak ikiye ayrılmaktadır. Çiftlikte çalışma gibi bir zorunluluğu

olmadan konaklama ve aldığı hizmetlerin bedelini aracısız olarak çiftliğe veren ziyaretçi konuk olarak kabul edilmektedir (TaTuTa, 2018). Konuklar, kendilerine ayrılan eko-pansiyon veya misafirhanelerde iş yapmadan tatillerini geçirebilmektedir (Şahbudak ve Şimşek, 2017:328). Proje kapsamında, ekolojik üretim konusunda bilgi ve ilgi sahibi kişiler bilgi, deneyim ve işgücü anlamında çiftlik ve işletmelere katkı sağlamaktadır (Selvi ve Demirer, 2012: 190). Çiftlikte 6 saat tarım ve hayvancılıkla ilgili işleri yapmalarına karşılık olarak gönüllülerin yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları çiftlik sahipleri tarafından karşılanmaktadır (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 328).

Küresel boyutlara uzanan ekolojik sorunların çözümü için bütün dünya vatandaşlarının aynı sorumluluk duygusuyla ekolojik yaşamın gerekliliklerine ayak uydurması gerekmektedir. Kendini bu bakış açısıyla inşa eden TaTuTa projesine yurtdışı ve yurtiçinden birçok ziyaretçi katılmaktadır (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 318). Yapılan araştırmalara göre 2009 yılında 150 kişinin TaTuTa çiftliklerinde 2123 gece geçirdiği ve gelen 150 kişinin 119'unun yabancı, 31'inin ise Türk olduğu ifade edilmektedir. Yabancılar arasında 38 kişiyle Amerikalılar birinci sırada yer alırken, 19 kişi ile Fransızlar, 14 kişi ile İngilizler hemen ardından sırasıyla Alman, Japon, İtalyan, Hollandalı, Koreli, Avusturyalı, Belçikalı, Danimarkalı, Gürcü ve Avustralyalı katılımcılar gelmektedir. Gönüllülerin en az bir hafta çiftlikte kalma zorunluluğu varken konuklar bir geceliğine bile çiftliğe uğrayabilmektedir. Çiftlikte en uzun kalış rekoru 93 gün ile Alman gönüllü Pia Weckerle'ye aittir. Araştırma kapsamında 127 gönüllü ve 23 konuk ile çiftliklere gelen konuk sayısının gönüllülere oranla düşük olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2010: 26).

3.3.2. Dünyada TaTuTa Çiftlikleri

Çiftlik turizmi, 1960'lı yıllardan sonra kırsal alanlardaki rekreasyon faaliyetlerinin başında gelmektedir. Özellikle 20. yüzyıl içinde artan popülerliğiyle Avrupa ülkelerinde faaliyet göstermektedir. Çiftlik turizminde sadece tarımsal üretim yapan çiftlikler bulunmamaktadır. Çiftliklerde ayrıca konaklama imkânı da bulunmaktadır. İngiltere'deki çiftlik evlerinde yatak ve kahvaltı konaklamalarının 19. yüzyıl sonlarında başladığı bilinmektedir (Uygur ve Akdu, 2009: 150). Opperman (1997: 35-37), kentten kırsala dönüşün en güzel örneği olan çiftlik turizmi üzerine Almanya'da yaptığı bir araştırmada, çiftlik turistlerinin seyahat güdülerini incelemiştir. Buna araştırmaya göre çiftlik turistlerinin seyahat güdülerinin başında doğa/ortam gelmektedir. Bu güdüyü sırasıyla serbest zaman, geziler ve sakin dinlendirici ortam takip etmektedir. Bu araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise çiftlik turistlerinin turizm kaynaklarına verdikleri önemdir. Turistler için en önemli öge, doğal manzaradır, bunu yüzme ve sörf için göller, yerel lokantalar, bisiklet ve yürüyüş alanı, doğal kaynaklar ve iklim izlemektedir (akt. Uygur ve Akdu, 2009: 151). Black vd. (2001), ABD'deki çiftlik turizmi kapsamındaki

aktiviteleri altı grupta sınıflandırmıştır (akt. Ahmadova ve Akova, 2016: 17-18):

1. Gecelik konaklamalar: Konaklama ve Kamp, Oda ve Kahvaltı, Kamp siteleri, Gençlik kampı, Çiftlikte yaşam, hayvan besleme, meyve/sebze toplama, Günlük gezi/piknik için kulübe kiralama, Düğünler, davetler, balayılar.
2. Özel etkinlikler ve festivaller: Müzik festivalleri, Hasat festivali.
3. Çiftlik dışı: Çiftçi pazarı, Fuarlar, Yol stantları.
4. Rekreasyon faaliyetleri ve etkinlikler: Ücretli balık avlama, Bisiklet sürme, Binicilik, Kuş gözlemciliği, Yürüyüş, Kaya tırmanışı.
5. Taze ve katma değerli ürünler: Kendi meyveni/sebzeyi yetiştirme, Çiftlikte konserve gıdaların satışı, Bitkisel/organik ürünlerin satışı.
6. Gençlik ve/veya yetişkin eğitimi: Organize turlar, Tarımsal eğitim programları, Doğa eğitim turları, Şarap, bal, el sanatları yapımı gibi gösteriler/nümayişler.

3.3.3. Türkiye’de TaTuTa Çiftlikleri

Kırsal kalkınma denince akla ilk gelen konu tarımsal faaliyetler olmaktadır. Ancak kırsal alanların kalkındırılmasına yönelik yapılan projeler o bölgede yaşayan halkın beklentisini yeteri kadar karşılayamamaktadır. Kırsal kalkınma projelerinin beklentiyi karşılayabilmesi tarım, sanayi ve turizm endüstrilerinin dengeli gelişmesiyle mümkün olmaktadır. Çiftlik turizmi de bu endüstrilerin dengeli gelişmesine katkı sağlamaktadır. Çiftlik turizmi kırsal alanları sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel yönden kalkındırmaktadır. Ülkeler doğal güzelliklerini, kültürel değerlerini ve kentlerini pazarlama unsuru olarak değerlendirmektedir. Kırsal bölgeler de turizmin önemli pazarlama unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal bölgelerde faaliyet gösteren çiftlik turizmi de gelir getiren ve bölgenin dengeli bir şekilde kalkınmasını sağlayan yeni bir kaynak olarak görülmektedir (Çeltek, 2014: 91).

Çiftlik turizmi arzı, turistik arza göre değişiklik göstermektedir. Turistik aktivitelerin gerçekleştirildiği bölgenin coğrafi özellikleri ve çiftlik sahibinin yaratıcılığı bu arza etki eden faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Ahmadova ve Akova, 2016: 17). Türkiye’deki tatil çiftlikleri ziyaretçilerine kır yaşamı hakkında deneyimler yaşatırken, bölgeye özgü yiyecek-içecek çeşitleri ve tüketim usulleriyle ilgili de bilgiler vermektedir. Tatil çiftliklerinin aktivitelerinin arasında mevsimlik sebze-meyve yetiştirme, hasat, ot toplama ve ayıklama, hayvan besleme, süt ve peynir yapımı, doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği ve bitki inceleme gibi ekolojik hareketler bulunmaktadır (Selvi ve Demirer, 2012: 189).

Bugün Türkiye’de TaTuTa çiftliklerinin sayısı giderek artış göstermektedir (Buğday, 2016; Şahbudak ve Şimşek, 2017: 317). Bu çiftliklerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde; Karadeniz Bölgesi’nde 29, Ege Bölgesi’nde 26, Akdeniz ve Marmara Bölgesi’nde 13, Doğu

Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi'nde 5, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 2 tane olmak üzere toplam 93 TaTuTa çiftliği bulunmaktadır (TaTuTa, 2018)

3.4. Permakültür

Permakültür, permanent agriculture (kalıcı tarım) ve permanent culture (kalıcı kültür) sözcüklerinin birleşiminden oluşmaktadır (Tatar ve Olay, 2015: 30). Bu bileşik sözcüğün anlam karşılığı insan yaşamı ve kültürünün devamlılığı olarak ifade edilmektedir (Najafidashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 4). Holmgren (2001) permakültürü "yerel ihtiyaçların karşılanması ve kaynakların sağlıklı tüketilmesi için sürdürülebilir yerleşim alanları ve gıda üretim sistemlerinin uygulandığı bir peyzaj tasarımı" olarak tanımlamaktadır (akt. Najafidashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 4). Kısaca permakültür, sürdürülebilir insan yerleşimleri yaratma amaçlı bir tasarım sistemidir (Mollison, 1991/2017: ix).

Bill Mollison ve David Holmgren 1974'te çok yıllık ağaçların, çalıların, bitkilerin (sebzelerin ve otların), mantarların ve kök sistemlerinin çok yönlü verimine dayalı "permakültür" ismini verdikleri bir sistem geliştirmiştir (Mollison, 1991/2017: vii). Sistem iyi ekolojik modelleri temel alsada, doğada bulunandan daha fazla insan ve hayvan gıdası üretmek için tasarlanmış "kültive" (işlenmiş toprak ve görgülü, kültürlü) bir ekoloji yaratmaktadır. Bu ekolojik sistem yaratılırken canlıların yanı sıra binalar ve altyapılar da göz önünde bulundurulmaktadır. Permakültür sistemi tam olarak bu öğelerden çok yönlü verim alabilmek için arazide nasıl yerleştirildiğiyle ilgilenmektedir (Mollison, 1991/2017: ix).

Permakültür, 1970'lerde aile ve toplulukların sadece kendilerine yetecek bir şekilde, bitki ve hayvanların insan yerleşimlerinde fayda sağlaması üzerine uygulanmaktaydı. Bill Mollison ise permakültür sistemlerinin evlere gıda sağlamaktan daha derin bir anlamı olduğunu ifade etmektedir (Mollison, 1991/2017: vii-viii). Örneğin konvansiyonel tarım, araziden daha fazla verim alabilmek için her yıl yenilenemez kaynaklar kullanılarak toprağın verimini azaltmakta ve bunun bedelini enerji israfı ve kirlilik olarak ödemektedir. Oysa ihtiyaçlarımızı karşılayabilmesi için doğa ile iş birliği yapmamız, doğal dünya üzerinde egemenlik kurma düşüncesinden vazgeçmemiz, doğayla uyum içinde yaşamayı kabul etmemiz gerekmektedir. Permakültür, dünyadaki kendiliğinden hareketli olan görece zararsız enerjiyi yok etmeden, doğal kaynaklar ve besinler kullanarak yaşayabileceğimiz barışçıl bir sistem sunmaktadır (Mollison, 1991/2017: ix-x).

Permakültür sistemlerinde asıl amaç canlıların ihtiyaçları karşılanırken çevreyi sömürmemek ve kirliletmemektir. Ekolojik olarak sağlıklı ve ekonomik yönden uygulanabilir sistemler yaratarak uzun vadede sürdürülebilir olmak diğer amaçlar arasında yer almaktadır. Şehirler ve köylerde yaşamı sürdürülebilir hale getirmek için elverişli olan en küçük alanı dahi

kullanarak, arazinin, yapıların, bitki ve hayvanların doğal karakteristik özelliklerini bir araya getirmek gerekmektedir (Mollison, 1991/2017: ix).

Najafidashtape ve Hamamcıoğlu (2018: 3-15), sorumlu üretim ve tüketim bağlamında permakültür ve kentsel açık ve yeşil alan ilişkisi üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın birinci amacı, kendi kendine yetebilen sürdürülebilir sistemlerin geliştirilmesini savunan permakültür kavramının ve bakış açısının ortaya konulması şeklinde ifade edilmektedir. İkinci amacı ise, kentsel açık ve yeşil alanların sağlıklı ve doğa ile uyumlu tekniklerle tasarımının ve bu tür alanlarda sürdürülebilir tarımı destekleyecek permakültür yaklaşımının önemini vurgulamak olarak belirtilmektedir. Çalışmanın yöntemi literatür taraması şeklinde gelişmiştir. Sonuç olarak permakültürün, açık ve yeşil alanların daha sağlıklı, yaratıcı ve sürdürülebilir olmalarına yardımcı olacak teknikler ve ilkeler ortaya koyduğu belirlenmiştir.

Ar ve Uğuz (2014: 222-223), gönüllü turizm faaliyetlerinde uygulanan program faaliyetlerinin permakültür sistemi içeriğine uygunluğunu örneklerin incelenmesi yoluyla ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın yöntemi literatür taraması şeklinde gelişmiş olup Dünya'daki ve Türkiye'deki permakültür uygulamaları incelenmiştir. Araştırma sonucunda gönüllü turizmi faaliyetlerinin, permakültür çiftliklerinde uygulanabilecek nitelikte çevre programlarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tatar ve Olay (2015: 32) literatürde ve uygulamada oldukça yeni bir kavram olan permakültürü tanıtmak ve Bursa ilinde Osmangazi ilçesinde bulunan Belentepe Permakültür Çiftliği'nin agro turizm permakültür ilişkisi ve uygulanabilirliğine olan bakış açısını değerlendirmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme Belentepe Permakültür Çiftliği sorumlusuyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, görüşme yapılan çiftlik sahibinin permakültür hakkında detaylı bilgi sahibi olduğu, permakültür uygulamalarını gerçekleştirebilecek yetkinliğe ulaştıktan sonra bu uygulamaları bir çiftlik edinerek orada faaliyete dönüştürdüğü ifade edilmiştir. Ayrıca, gelen ziyaretçilerle eğitim odaklı bir ilişki içinde bulunduğu ve geleceğe yönelik hedef ve planlarının Belentepe Permakültür Çiftliği'ni daha da geliştirmek ve diğer permakültür çiftliklerine yardımcı olmak olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra agro turizmle ilgili herhangi bir çalışma ya da girişimde bulunmadığı ya da bulunma düşüncesinde olmadığı ve kısa vadede turizm sektörüyle ilgilenmeyeceği anlaşılmıştır.

Eren (2018: 534-356), ekolojik restoranlar ve perma-kültür uygulamaları: Ekbiçyeiç restoranı üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu kapsamda, yiyecek ve içecek sektöründe kullanılan mal ve hizmetlerin yerinde üretilmesine olanak sağlayan ve gastronominin çevresel sürdürülebilirliğini amaç edinen permakültür uygulamalarının örnek bir restoran üzerinde etkinliği araştırılmıştır. Çalışmanın amacı, ekolojik ürünlerin restoranların operasyon yapılarında tedarikini, üretimini ve kullanımını araştırmaktır. Bu amaçla İstanbul ilinde bulunan

ve mönüsünde bulunan içerik kalemlerinin %30'unu yerinde üretim sistemleriyle restoranın içinde üreten Ekbiçyeiç restoranı incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri, gözlem ve mülakat teknikleri kullanılmıştır. Verilerin toplanması için permakültür ve ekolojik mutfak konusunda deneyimli ekolojik çiftlik sahipleri, aşçılar ve akademik uzmanlar ile uygulama restoranı ziyaret edilmiş, tüm bu uzmanların görüşleri alınarak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşmeler 2017 yılının ekim ve aralık ayları içerisinde dört defa tekrarlanarak en kapsamlı veri setinin oluşturulması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda bir restoran işletmesinin hayata geçirdiği yerinde ekoloji dostu permakültür uygulamalarının, yaşanan ekolojik sorunları çözüme, organik ürünlerin tedarikinde ve tüketicilerin yeni eğilimlerini karşılama derecesinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

3.4.1. Permakültür Etiği

Etik kavramı, ahlaki inanç ve eylemler çerçevesinde yaşamımızı sürdürmek olarak ifade edilmektedir. Permakültür etiği ise yeryüzündeki tüm canlılar için faydalı olma düşüncesini benimsemektedir. Ayrıca bir tasarımı şekillendirirken kaynakların nasıl kullanılacağını göstermektedir. Bu bağlamda permakültür 3 temel etik kuralını içermektedir (Mollison, 1991/2017: xi): Dünyaya özen göstermek, İnsana özen göstermek, Zaman, para ve malzeme fazlasını bu amaçlar için kullanmak.

Dünyaya özen göstermek: Canlı ve cansız tüm varlıkların ekolojik sistemde varlıklarını adil bir şekilde sürdürebilmesi için dünyaya özen göstermek ve onu doğru bir şekilde kullanmak gerekmektedir (Mollison, 1991/2017: xi).

İnsana özen göstermek: Canlı ve cansız bütün varlıklar üzerinde belirleyici etkisi olan insan dünyada canlılar âleminin küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu bağlamda kendi ihtiyaçlarımızı karşılarken dünyaya zarar veren yıkıcı eylemlerden uzak durmak yine insanın kendi yararına özen göstermesi demektir (Mollison, 2017: xi).

Zaman, para ve malzeme fazlasını dünyaya ve insanlara özen gösterme amacını gerçekleştirmek için kullanmak: Bu etik, israfı önlemeyi hedeflemektedir. Kendi ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra diğer canlıların da ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için etkimizi ve enerjimizi ortaya koymayı önermektedir (Mollison, 2017: xi).

3.4.2. Permakültür İlkeleri

Permakültür tasarımları yoğun enerji ve sermayeden ziyade yoğun bilgi gerektirmektedir. Fiziksel kaynakların yanı sıra bilgiye ulaşma ve onu doğru işleme yeteneği tasarlanacak permakültür sisteminin verimini belirlemektedir. İyi bir permakültür tasarımı için

iki temel adım bulunmaktadır. Bunlardan ilki kültür ve iklimlerin farklılık gösterdiği durumlarda, ilkeler ve kurallar koşullara göre uyarlanabilmektedir. İkinci adımda ise, bu farklılıkların değişiklik gösterebilen pratik tekniklerle bağlantısı bulunmaktadır(Mollison, 2017). Bill Mollison (2017: 1-23), permakültür ilkelerini şöyle açıklamaktadır;

Bağıntılı yerleştirme; permakültürün özü tasarımdan oluşmaktadır. Tasarım ise şeyler arasındaki bağlantıyı ifade etmektedir. Bir tasarımdan randımanlı bir şekilde verim alabilmek için onu doğru yere koymak gerekmektedir.

Her ögenin birçok işlevi vardır; tasarım sisteminde bulunan her ögenin mümkün olduğunca fazla işlevi yerine getirebilecek şekilde seçilmesi ve yerleştirilmesi gerekmektedir.

Her önemli işlev diğer öğeler tarafından desteklenir; enerji, gıda, su ve yangın kontrolü gibi temel ihtiyaçların en az iki, mümkünse daha fazla biçimde karşılanması önerilmektedir.

Etkin enerji planlaması; etkin enerji planlaması, etkin ekonomik planlama anlamına gelmektedir. Bitkilerin, hayvanların ve yapıların mintikalara ve dilimlere (ev ve yerleşim yerleri) göre yerleştirilmesi bu planlamanın kilit noktasını oluşturmaktadır.

Fosil yakıt kaynakları yerine biyolojik kaynakların kullanılmasının önemi vurgulanır; bitkilerin ve hayvanların mümkün olan her yerde enerji tasarrufu sağlamak ve çiftliğin işlerini yapmak amacıyla kullanılması hedeflenmektedir.

Arazide enerji (yakıt ve insan enerjisi) geri dönüştürülür; permakültür sistemlerindeki bu ilke besin ve enerji akışının bölgeden dışarıya yönelmesini durdurmayı ve bunları bir döngüye çevirmeyi amaçlamaktadır.

Küçük ölçekli yoğun sistemler; sistemin yerleştirileceği arazinin çoğunluğunun verimli ve titiz bir şekilde kullanılabilmesi ve bölgenin kontrol altında olduğu anlamına gelmektedir.

Elverişli araziler ve topraklar elde etmek için doğal bitki ardıllığı kullanılır ve hızlandırılır; geleneksel tarımda bitki örtüsünü yabancı ot veya bitki seviyesinde tutmak için çok fazla enerji sarf edilmektedir. Doğal ekosistemler ise farklı bitki ve hayvan türlerinin ardıllığını hızlandırarak zaman içinde gelişim ve değişim göstermektedir.

Verimli ve interaktif bir sistem için faydalı türlerin polikültüreliliği ve çeşitliliği sağlanır; permakültürde çeşitlilik genellikle istikrarla ilintilendirilmektedir. İstikrar ise işbirliği içinde olan ve birbirine zarar vermeyen türler arasında gerçekleşmektedir.

Kenar etkileri; kenar iki ortam arasındaki farklı ekolojik yapılara sahip ara birim olarak tanımlanmaktadır. İki ekolojik alan arasındaki sınırdaki verimlilik artmaktadır.

Yoğun bilgi ve hayal gücü; permakültür enerji ve sermayenin yanı sıra yoğun bilgi gerektirmektedir. Bir permakültür sisteminde verimi, arazinin büyüklüğü ya da niteliği değil kullanılan düşünce ve bilgilerin niteliği belirlemektedir.

3.4.3. Permakültür Projeleri

Permakültür projeleri, hizmet şekline ve amaçlarına göre ayrılan birçok ekoköy ve çiftlikten oluşmaktadır. Bu ekoköy ve çiftliklerde çeşitli faaliyetin yanı sıra permakültür tasarım kursları verilmekte ve permakültür sistemleri uygulanmaktadır (Ar ve Uğuz, 2014:230). Dünya’da 2485 permakültür projesi bulunmaktadır (permacultureglobal.org, 2018). İlgili kuruluşların internet sitelerindeki bilgilere göre düzenlenen Tablo 3.3.’te Dünya’daki permakültür projelerinden bazı örnekler yer almaktadır.

Tablo 3.3. Dünya’daki Permakültür Projelerinden Örnekler

Permakültür Çiftlikleri	Finca Tierra	Cape Trib Exotic	Whitwood Permaculture Farm	D Acres New Hampshire Permaculture Fram
Yer, Tarih	Kosta Rika, 2010	Avusturalya, 1988	Avusturalya, 2016	Amerika Birleşik Devletleri, 1997
Proje Tipi	Kırsal, Ticari, Gösteri, Eğitim	Kırsal, Ticari	Kırsal, Konut, Ticari	Kırsal, Gösteri, Eğitim
İçeriği	Permakültür prensiplerini eğitim amaçlı bir çiftlikle birleştirerek alternatif tatil imkânı sunar	100’ün üzerinde meyvenin yetiştiği turistik permakültür çiftliği	Permakültür ve yenilenebilir tarım eğitimi, kurs ve workshoplar	Sürdürülebilir yaşam ve organik, çiftliğe yönelik teknikleri uygulayan ve araştıran bir eğitim merkezi
Etkinlikler ve Hizmetler	Günlük turlar, permakültür tasarım kursu	Tropik meyve tatma ve çiftlik turu	Permakültür tasarımları oluşturma ve deneyimleme	Çiftlik kahvaltısı, permakültür kursu ve doğa yürüyüşü
Turizm Faaliyetleri ve Konaklama İmkânları	Kamp alanları ve Bamboo evlerde konaklayabilme imkânı	Oda kahvaltısı, konaklama imkânı	Konaklamaya açık ve gönüllü kabul etmekte	Kamp alanları ve odalarda konaklayabilme imkânı

Kaynak: (Ar ve Uğuz, 2014:229)

Dünyadaki diğer permakültür projelerinin hangi permakültür ilkelerini benimsediğine ilişkin örnekler ise şu şekildedir (Najafidashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 12-13):

Paradise Lot: Amerika Birleşik Devletleri’nin Massachusetts kentinin Holyoke bölgesinde yer almaktadır. Bir dönümlük arazi üzerine kurulu olan çiftlikte 1990 yılından bu yana permakültür uygulamaları yapılmaktadır. Buradaki permakültür uygulamalarında geri bildirimle dayanarak kendi kendini yönetme, çeşitliliği sağlama, küçük ve yavaş çözümler kullanma gibi permakültür ilkeleri gerçekleştirilmektedir.

Glengall Wharf Garden: Yaklaşık bir hektar büyüklüğündeki bir arazide kurulan bu çiftlik Londra’nın merkezinde yer almaktadır. 2012 yılında çalışmalara başlanan bu çiftlikte sürdürülebilir kamusal alan özelliği taşımaktadır. Bu çiftlikte permakültür ilkelerinden; enerjiyi

depolama, biyolojik kaynakların kullanımı, yenilenebilir kaynakları değerlendirme ve değişime yaratıcı şekilde yanıt verme uygulanmaktadır.

The Urban Homestead: Bir dönümlük arazide kurulan bu permakültür uygulaması, Los Angeles şehir merkezinde yer almaktadır. Bu çiftlikte enerjiyi depolama, yenilenebilir kaynakları değerlendirme, verim alma ve değişime yaratıcı şekilde yanıt verme gibi permakültür ilkeleri benimsenmektedir. Enerjinin güneş panelleri ile yenilenebilir bir şekilde temin edilmesi bu çiftlikte öne çıkan özellikler arasında bulunmaktadır.

Umass Amherst: Bu permakültür uygulaması Amerika Birleşik Devletleri'nin Amherst Üniversitesi'nde yer almaktadır. 2009 yılında, kampüs içindeki bir çim alanın otopark alanına dönüştürülme girişiminin yerine permakültür uygulama alanı olarak tasarlanmasıyla hayat geçmiş bulunmaktadır. Bu alanda permakültürün tekrar eden detaylara göre tasarım yapma, verim alma, gözlem ve etkileşim kurma ve değişime yaratıcı şekilde yanıt verme ilkeleri uygulanmaktadır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de permakültürel etkinlikler düzenlenmektedir. Türkiye'deki permakültür topluluklarının ve projelerinin sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Permakültüre Giriş Kursu, Permakültür Tasarım Sertifikası, uygulamalı tasarım eğitimi gibi konularda 12 ile 72 saat arasında değişen kurslar verilmektedir (Ar ve Uğuz, 2014: 230). Ayrıca permakültür projesi kapsamında malçlama, solucan gübresi, kompost yapımı ve organik yiyecekler üzerine workshoplar da düzenlenmektedir.

Türkiye'de permakültür tasarımları ile üretim yapan küçük ölçekli permakültür çiftlikleri bulunmaktadır. Gelemer Permakültür Projesi, Ahlatdede Permakültür Uygulama Çiftliği, İmece Evi Doğal Yaşam ve Ekolojik Çözümler Çiftliği küçük ölçekli permakültür çiftliklerine örnek olarak verilmektedir (Ar ve Uğuz, 2014: 230). Permakültür projeleri ayrıca TaTuTa Çiftlikleri bünyesinde de faaliyet gösterebilmektedir. Türkiye'de 93 TaTuTa çiftliği bulunmaktadır. Özellikleri arasında permakültür uygulaması bulunan TaTuTa çiftlikleri ise şu şekildedir (TATUTA, 2018); Yeniköy Çiftliği, Narköy Çiftliği, Ormanya Gıda Ormanı Projesi, Pastoral Vadi, İmece Evi, Jade Çiftliği, Marmariç Ekolojik Yerleşimi, Chevrel Traher Çiftliği, Flora Akdeniz Bahçesi, Ali Kışlak Ormanı, Belentepe Çiftliği, Bilecik Zeytinliboğaz Permakültür Çiftliği.

4. YÖNTEM

Araştırma konusu evren, toplum ve insan olan “bilim” gözlem, deney ve akıl yoluyla elde edilen bilgileri tanımlamaktadır. Kısaca bilim, evreni tanımak ve gerçeği bulmak demektir. Her bilim dalının tek bir amacı bulunmaktadır. Bu amaç, bilimin kendi alanına giren konuları saptaması ve açıklaması şeklinde ifade edilmektedir. Bilimin en temel özelliği ise deneysel olmasıdır. Diğer bir önemli özelliği de kurduğu yöntemlerle bulgulara nasıl ulaştığını açıklamasıdır. Bu iki özelliği sayesinde diğer bilim adamlarının da bulguları tekrar edebilmesine olanak vermektedir. Başka bir ifadeyle bulguların doğru olup olmadığının kontrol edilmesi için imkân tanımaktadır. Bu kontrolün gerçekleştirilebilmesi için de gerekli standart ve yöntemler içermektedir. Gerekli olan bu standart ve yöntemler “bilimsel yöntem” olarak ifade edilmektedir. Bilimsel yöntem insan bilgilerinin sınırsız, sorunlarının ise sonsuz olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, vd., 2012: 6-7).

Bu araştırmanın üçüncü bölümünü oluşturan yöntem kısmında ilk olarak araştırma modeli tanımlanmaktadır. Daha sonra araştırmada kullanılan veri kaynakları hakkında bilgilere yer verilmektedir. Araştırmanın evrenini ve örneklemini oluşturan kısımda gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra değişkenler belirtilmektedir. Araştırma sorularının ardından çalışmanın üçüncü bölümü teorik çerçeve ve hipotezle ilgili son bulmaktadır.

4.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli, çalışmada verilerin toplanabilmesi ve çözümlenebilmesi için uygun koşulların düzenlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Araştırma modeli genel olarak iki başlık altında incelenmektedir. Deneme modeli ve tarama modeli olmak üzere bu iki yaklaşımdan biri araştırmanın amacına yönelik seçilmektedir (Karasar, 2014: 76).

Deneme modeli, gözlenmek istenen verilerin üretilmesi amacıyla neden-sonuç ilişkilerini belirleyen tarama modeli olarak ifade edilmektedir (Erkuş, 2009: 60). Bir araştırmada amaçlar genel olarak hipotez şeklinde oluşturulmuşsa bu araştırmada deneme modeli kullanılmış demektir (Karasar, 2014: 87). Tarama modelleri ise, var olan bir durumu veya geçmişte var olmuş bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlar genellikle soru cümleleriyle ifade edilmektedir (Karasar, 2014: 77).

Tarama modelleri, genel tarama ve örnek olay tarama modelleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evren hakkında genel bir yargıya varabilmek için, mümkünse evrenin tamamı mümkün değilse evrenden alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama modeli olarak tanımlanmaktadır. Genel tarama modelleri tekil ve ilişkisel olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Değişkenlerin oluşumlarının belirlenmesi için yapılan tür, miktar veya tek tek araştırılmasına tekil tarama modeli denmektedir (Karasar, 2014: 79). İki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya derecesini ortaya çıkarmayı amaçlayan model ise ilişkisel tarama modeli olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2014: 81). Örnek olay tarama modelleri genellikle nitel araştırmalarda tercih edilmektedir. İstatistiksel çözümlemelere pek uygun olmadığından bu tarama modelinde verileri yorumlama gücüğü yaşanmaktadır (Karasar, 2014: 87).

Bu çalışmanın araştırma modeli tarama niteliğindedir. Ayrıca genel tarama modellerinden olan tekil tarama ve ilişkisel tarama modellerinin ikisi birlikte kullanılmıştır. Araştırma kapsamında yanıtları aranan araştırma sorularına uygun olarak örnekleme dâhil edilen permakültür gönüllülerinin demografik özelliklerine ulaşmak için tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliği'ni ziyaret eden permakültür gönüllülerinin demografik özelliklerinin yanı sıra permakültür çiftliğini tekrar ziyaret etme niyetleri, buldukları çiftlikten duydukları genel memnuniyetleri ve gönüllülüğe motive edici faktörleri arasındaki ilişkiler de irdelenmiştir.

4.2. Veri Kaynakları

Veri (data), araştırılan konuya açıklık getirmek ve elde edilen bulgularla bir karara varmak için kullanılan ham materyal (bilgiler, belgeler, ölçümler vb.) olarak tanımlanmaktadır. Araştırmada veriler farklı kaynaklardan çeşitli yollarla elde edilmektedir. Verilerin hangi kaynaklardan hangi yollarla elde edileceğine karar verilirken verinin özelliği, kaynağın durumu ve araştırmacının imkânı göz önünde bulundurularak seçim yapılmaktadır (Balci, 2011: 149-150). Araştırmacının değişken değerleri hakkında sahip olduğu bilgi ile doğru bulgu ve yorumlara ulaşması arasında doğru orantı bulunmaktadır. Anket de değişkenlere dair bilgi (veri) edinme yöntemleri arasında yer almaktadır (Altunışık, vd., 2010: 73-74). Anketler yazılı veri toplama aracı olarak tanımlanmaktadır (Balci, 2011: 149-150). Başka bir ifadeyle belirli bir plana ve amaca uygun olarak düzenlenen soru listesi olarak tanımlanmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 51). Bu listenin, araştırma sorularına cevap bulabilecek nitelikte veriler elde etmesini sağlayacak sorulardan oluşması gerekmektedir (Altunışık, vd., 2010: 73-74).

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu Balta'nın (2008) "*İnsanların gönüllü etkinliklere katılmalarına neden olan güdüsel etkenleri*" üzerine yaptığı bir araştırmada kullandığı, geçerliliğinin ve güvenilirliğinin kanıtlandığı bir anketten yararlanılarak geliştirilmiştir. Permakültür gönüllülerinin, motivasyonlarının TaTuTa çiftliklerini tekrar ziyaret etme niyetine etkisinin tespit edilmesi amacıyla geliştirilen anket formunda; dört adet ölçeğin yanı sıra katılımcıların demografik özelliklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan sekiz adet soru yer almaktadır.

4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Analiz Teknikleri

Geçerlilik: Geçerlilik, ölçülmek istenen bir özelliğin ölçülmesi ile ilgili bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, ölçülmek istenen özellik doğru ve diğer özelliklerle karşılaştırılmadan ölçülüyor ise bu test geçerli kabul edilmektedir. Bir testin kullanılmadan önce geçerliliğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir testin geçerli olması için güvenilir olması gerekmektedir (Alpar, 2014: 434-435).

Güvenilirlik: Ölçüm işleminin tekrarlanabilir olması gerekmektedir. Tekrarlarındaki tutarlılık ise ölçümün güvenilirliğini göstermektedir. Güvenilirlik kısaca bağımsız olarak ölçülen bir özelliğin arasındaki tutarlılık olarak tanımlanmaktadır. Zamana göre değişmezlik göstermesi gerekmektedir. Aynı bireylere farklı zamanlarda birden çok kez uygulanan bir testin sonuçlarının benzer olması beklenmektedir. Uygulanan bu testler bilim alanlarına göre farklılık gösterebilmektedir (Alpar, 2014: 434-435).

Faktör Analizi: Faktör analizi, çok değişkenli istatistik teknikleri arasında yer almaktadır. Çok sayıda değişkenin bulunduğu bir teste, birbiri ile ilişkisi olan faktörleri az, anlamlı ve birbirlerinden bağımsız faktörler haline getirmektedir. Faktör analizindeki temel amaç değişken sayısını azaltmaktır. Diğer önemli bir amaç ise değişkenleri sınıflandırarak aralarındaki ilişkisel yapıyı ortaya çıkarmaktır (Kalaycı, 2010: 321).

Regresyon: Regresyon genel olarak bir veya birden çok bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişkinin matematiksel modellerle açıklanması olarak tanımlanmaktadır. Matematiksel modellerle açıklanan ilişki arasında bağıntı(lar) bulunmaktadır. Bu bağıntılar regresyon denklemleri ile tanımlanmaktadır. Bu denklemler, iki değişken arasında bulunan ilişkinin doğrusal olup olmasına, bağımlı değişkenin veri türüne, bağımsız değişkenin sayısına göre değişiklik gösterebilmektedir (Alpar, 2014: 383).

ANOVA: (Tek Yönlü Varyans Analizi): ANOVA (One-way **Analysis Of VA**riance), ikiden fazla bağımsız grubun ortalamaları arasında fark olup olmadığını test etmektedir (Alpar, 2014: 255).

t-Testi: t-Testi örneklem gruplarının ortalamaları arasında fark olup olmadığını araştırmaktadır. Bir örneklem grubundaki ortalamanın öteki örneklem grubundaki ortalamadan önemli ölçüde farklı olup olmadığını belirlemektedir. t-Testi daima iki farklı değeri veya ortalamayı karşılaştırmaktadır (Ak, 2014: 74).

4.4. Evren ve Örneklem

Belirli özelliğe sahip tüm bireylerin (gözlemlerin) oluşturduğu topluluğa evren denmektedir. Başka bir ifadeyle evren (kitle/yığın), yapılması istenen araştırmanın amacına uygun olarak konu ile ilgili tüm gözlemlerin (insanların, hayvanların, bitkilerin vb.) oluşturduğu topluluktur. Evren araştırmanın amacını bağlı olarak büyüebilmekte ya da küçülebilmektedir (Alpar, 2014: 19).

Bu araştırmanın evrenini 2018 yılında Türkiye'deki TaTuTa çiftliklerini ziyaret eden permakültür gönüllüleri oluşturmaktadır. Türkiye'de, Karadeniz Bölgesi'nde 29, Ege Bölgesi'nde 26, Akdeniz ve Marmara Bölgesi'nde 13, Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi'nde 5, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 2 tane olmak üzere toplam 93 TaTuTa çiftliği bulunmaktadır. özellikleri arasında permakültür sistemlerinin bulunduğu TaTuTa çiftliklerinin sayısının ise 12 olduğu belirtilmektedir (TaTuTa, 2018).

Örneklem ise evrene göre daha az sayıda gözlem ya da bireyden oluşan, çekildiği evreni temsil eden alt küme olarak tanımlanmaktadır. Örneklem büyüklüğü gözlem/denek sayısı olarak ifade edilmektedir (Alpar, 2014: 19-20). Başka bir ifadeyle araştırma kapsamına fiilen giren birim sayısına örneklem büyüklüğü denmektedir (Kalaycı, 2010: 68). Ana kitlenin küçük olduğu araştırmalarda evrenin tamamına ulaşmak doğru olacaktır ancak bazı durumlarda ana kitlenin tamamına ulaşmak mümkün olmamaktadır. Maliyet ve zaman açısından evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığında örnekleme yöntemine gidilmektedir (Bayrakçı, 2014: 35). Araştırmada evrene ait özellikler göz önüne alındığında kolayda örnekleme yönteminin kullanılmasının daha uygun olduğu belirlenmiştir. Kolayda örnekleme yönteminde örneklem seçilen birimler doğrudan ve dolaylı olarak rastgele seçilmekte dolayısıyla da zaman ve maliyet açısından kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca kolayda örneklem türünde evreni oluşturan herkes örnekleme dâhil edilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini 15 Haziran 11 Eylül 2018

tarihleri arasında Bursa Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliği'ni ziyaret eden yerli permakültür gönüllüleri oluşturmaktadır.

4.5. Değişkenler

Farklı gözlemler ya da farklı denemeler için farklı değerler alabilen özellikler değişken olarak tanımlanmaktadır. Kısaca değişik değerler alabilen herhangi bir özelliğe değişken denmektedir (Alpar, 2014: 21). Araştırma kapsamında ele alınan değişkenler aşağıda açıklanmaktadır.

Motivasyon: Motivasyon, belirli istek ve ihtiyaçları harekete geçiren ve onları yönelten davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Albayrak, 2013: 149). Başka bir ifadeyle motivasyon, bireyi harekete geçiren psikolojik davranışların hangi sebeplerden kaynakladığına cevap bulmaktır (Ruthankoon ve Ogunlana, 2003: 333).

TaTuTa Çiftlikleri: TaTuTa olarak bilinen "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" projesi tarımla geçinen çiftçi ailelere maddi ve manevi destek vermek, yerel kalkınmaya ve tarıma katkıda bulunarak sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla kurulmuştur (Ahmadova ve Akova, 2016: 18). Yılmaz (2010) TaTuTa'yı " Çok yıldızlı tatillere seçenek arayanların tarımsal üretimin bir parçası olarak, turizm etkinliğinde bulunurken, bu olanakların bir arada sunulduğu ekolojik üretim yapılan çiftliklerde bilgi ve deneyim takası yapmalarını amaçlayan bir sistem" olarak tanımlamaktadır (Yılmaz, 2010: 26).

Permakültür: Holmgren (2001) permakültürü "yerel ihtiyaçların karşılanması ve kaynakların sağlıklı tüketilmesi için sürdürülebilir yerleşim alanları ve gıda üretim sistemlerinin uygulandığı bir peyzaj tasarımı" olarak tanımlamaktadır (akt. Najafidashtape ve Hamamcıoğlu, 2018: 4). Kısaca permakültür, sürdürülebilir insan yerleşimleri yaratma amaçlı bir tasarım sistemidir (Mollison, 1991/2017: ix).

4.6. Araştırma Soruları

TaTuTa çiftliklerindeki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonlarına etkisini belirlemek bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Ayrıca gönüllülerin demografik özellikleri ile gönüllü olma niyetleri arasındaki ilişki ortaya çıkarılmak istenmektedir. Çalışmada 6 araştırma sorusuna cevap aranacaktır.

AS₁: Katılımcıların gönüllülük motivasyonları cinsiyete göre farklılık gösterir mi?

Gönüllüğün esasında bireyin kar amacı gütmeyen bir topluluğa veya çevreye fayda sağlamak üzere yaptığı faaliyetler bulunmaktadır (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 5). Bu bağlamda birinci araştırma sorusunda bu faaliyetlere katılım oranının cinsiyet değişkeni bakımından incelenmesi amaçlanmaktadır.

AS₂: Katılımcıların gönüllülük motivasyonları eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir mi?

Sürdürülebilir yaşam alanları oluşturmak ve insanların doğayı etkin deneyimlemelerini sağlamak amacıyla turizme açılan çiftliklerin, bilinçlendirme yoluyla sürdürülebilir turizme katkıda bulunabileceği ortaya konulmaktadır (Ar ve Uğuz, 2014: 222). Bu soru ile gönüllülerin eğitim düzeyinin gönüllülük motivasyonlarını ne yönde etkilediği ölçülecektir.

AS₃: Katılımcıların gönüllülük motivasyonları medeni durumlarına göre farklılık gösterir mi?

Gönüllülük kavramı toplumların sosyo-ekonomik ve kültürlerine bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Ancak en genel haliyle ailesine ayırdığı zaman dışında hiçbir karşılık beklemeden kendi hür iradesiyle başkalarına veya çevreye yardım etmesi olarak tanımlanmaktadır (Güneş, vd., 2017: 91). Bu bağlamda gönüllülerin medeni durumlarının gönüllülük motivasyonları üzerinde farklılık gösterip ortaya konacaktır.

AS₄: Katılımcıların gönüllülük motivasyonları gelir düzeylerine göre farklılık gösterir mi?

Gönüllüler, zamanını ve gelirini başkalarına yardım etmek için kullanan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 5). Bu doğrultuda dördüncü araştırma sorusunda gönüllülerin motivasyonlarının gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılacaktır.

AS₅: Katılımcıların gönüllülük motivasyonları yaşa göre farklılık gösterir mi?

Dünya üzerinde kültürel dejenerasyon, eğitim, sağlık ve çevre sorunları gibi pek çok alanda gönüllük faaliyetleri bulunmaktadır (Güneş, vd., 2017: 91). Bu sorunların farkındalığı ve çözüm odaklı yaklaşımı çeşitli demografik özelliklere sahip bireyler tarafından farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Bu anlamda demografik özelliklerden yaş düzeyinin gönüllülük motivasyonları üzerinde farklılık gösterip göstermediği araştırılacaktır.

AS₆: Katılımcıların TaTuTa çiftliğini seçim kararında permakültür uygulaması olmasının önemi var mıdır?

Turistlerin seyahate ilişkin ihtiyaçlarını ve buna bağlı olarak davranışlarını anlamak seyahat motivasyonlarını sağlamak açısından son derece önemli bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir. Turistlerin seyahat kararlarını etkileyen unsurların neler olduğunu anlamak için turistleri seyahate yönelten itici faktörleri ve çekici faktörleri bilmek önemli rol oynamaktadır

(Albayrak, 2013: 149). Turistlerin seyahat motivasyonuna ilişkin altıncı ve son araştırma sorusunda, gönüllülerin TaTuTa çiftliğini seçim kararında permakültür uygulaması olmasını önemli bulup bulmadığı ortaya konacaktır.

4.7. Teorik Çerçeve ve Hipotezler

Araştırılacak konu ile ilgili literatürdeki diğer çalışmaların bulgularıyla desteklenmesi gereken, doğruluğu kanıtlanmamış önermelere hipotez denmektedir. Hipotezin en önemli koşulu, daha önceki bulgularla desteklenmesi gerekliliğidir (Bayrakçı, 2014: 37). Bu bağlamda çalışmanın amacına ulaşabilmesi için literatürdeki çalışmalara dayanarak sınanması hedeflenen hipotezler aşağıdaki gibidir:

Tarım turizmi kavramı, kırsal alanlarda yapılan alternatif turizm faaliyetlerinden biri olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de ise yöresel zenginliği bulunan bir çok destinasyon olmasına rağmen tarımsal turizmin henüz yaygınlaşmamış ve kurumsallaşmamış olduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda popüleritesi giderek artış gösteren TaTuTa projesi kapsamında çiftliklere gönderilen ziyaretçiler aracılığıyla kırsal bölgelerin hem ekonomik hem de sosyo-kültürel kalkınması sağlanmaktadır (Ukav ve Çetinsöz, 2015: 11). Bu bölgelere gönderilen ziyaretçiler gönüllü turist olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak üst düzey gelire sahip bireylerin gönüllü turizmi aktivitelerine katılım gösterdiği bilinmektedir (Akoğlan ve Türktarhan, 2012: 5)

Araştırmada test edilmek üzere 2 adet hipotez bulunmaktadır.

H₁: Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri kısa vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir.

Araştırmanın sorunsalını oluşturan tekrar ziyaret niyeti H₁ ile sınanacaktır. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde turist motivasyonları ile tekrar ziyaret niyetleri arasında bir bağ olduğu söylenmektedir. Örneğin, Organ ve Soydaş, (2012: 63) destinasyon hizmet kalitesi algılamalarını ve tekrar ziyaret niyetlerini ortaya çıkarmak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda ise turistlerin destinasyondan duydukları memnuniyetin tekrar ziyaret niyetlerini olumlu yönde etkilediği açıklanmıştır. Timur (2015) ise çalışmasında hizmet kalitesi, destinasyon imajı ve tekrar ziyaret niyeti arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ve destinasyon imajının hizmet kalitesi ile tekrar ziyaret niyeti arasındaki ilişkide aracılık etkisinin olduğunu ortaya çıkarmıştır.

H₂: Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri orta ve uzun vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir.

Turistlerin gittikleri destinasyondan memnun kalmalarını veya memnun kalmamalarını etkileyen pek çok neden bulunmaktadır. Duman ve Öztürk (2005: 9), destinasyon ölçeğinde

hizmet kalitesi algıları, fiyat algıları, genel tatil memnuniyeti ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi adına bir çalışma yapmıştır. Kızkalesi destinasyonunda 231 yerli turistle yapılan anketler sonucunda, tekrar ziyaret niyetleri açısından aktivite ve hizmetlerin önemli bir gösterge olduğu ortaya çıkarılmıştır. Dalgıç ve Birdir (2015: 12) yaptıkları çalışmanın sonucunda, bireylerin ziyaret ettikleri destinasyonun beklentilerini karşılaması ve destinasyondan memnun ayrılmalarının, daha sonraki ziyaret kararlarında önem teşkil ettiğini belirtmektedir.

5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışma kapsamında toplanan anketlerden elde edilen veriler, SPSS programı ile bulgulara dönüştürülmüş ve analiz sonuçlarına ulaşılmıştır. İlk olarak araştırmaya katılan permakültür gönüllülerinin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ardından katılımcıların permakültürü nasıl duyduklarına ilişkin bulgular ve TaTuTa çiftliğini seçim kararlarında permakültür uygulaması olmasının önemine ilişkin bulgular yer almaktadır. Daha sonra TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etme niyetlerine genel ve dönemsel olarak etkisini incelemek amacı ile gerçekleştirilen regresyon analizinin bulgularına yer verilmiştir. Son olarak motivasyona yönelik faktör analizi sonuçları açıklanarak söz konusu değişkenlerin etkileri ayrı ayrı incelenmeye çalışılmış ve konu ile ilgili yorumlamalarda bulunulmuştur.

Bu bölümde, Sapan Analizi ve Çoklu Normal Dağılım Analizi, Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Frekans Dağılımları, Faktör Analizi ve Çoklu Regresyon Analizlerine yer verilmektedir. Çalışmadaki veriler ilk olarak sapan analizine ardından çoklu normal dağılım analizlerine tabi tutulmuşlardır.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında, örnekleme oluşturan permakültür gönüllülerinin cinsiyetini, eğitim durumunu, medeni durumunu, gelir durumunu, çalışma durumunu ve yaş durumunu gösteren demografik frekans analizleri bu bölümde betimlenmekte ve frekanslar Tablo 5.1.'de yer almaktadır.

Tablo 5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Özellik	Frekans (n)	Yüzde (%)	Özellik	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	97	58,8	Evli	64	38,8
Erkek	68	41,2	Bekâr	101	61,2
Çalışma Durumu			Gelir Durumu		
Tam zamanlı	114	69,0	0-2000	32	19,4
Yarı zamanlı	10	6,1	2001-4000	52	31,5
Emekli	14	8,5	4001-6000	42	25,5
İşsiz	27	16,4	6000-üzeri	39	23,6
Yaş			Eğitim Durumu		
18-25	32	1,4	Lisans	111	67,3
26-33	41	24,8	Yüksek Lisans	54	32,7
34-41	43	26,1			
42-49	33	20,0			
50-57	16	9,7			
Toplam	165	100,0	Toplam	165	100,0

Çalışmada toplam 165 permakültür gönüllüsüne anket doldurtulmuştur. Bu doğrultuda katılımcıların %58,8'ini kadınlar, %41,2'sini ise erkekler oluşturmaktadır. Gönüllülerin

cinsiyetlere göre dağılımları incelendiğinde kadın katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaşlara göre dağılım oranları incelendiğinde ise anketi dolduran permakültür gönüllülerinin, %19,4'ünü 25 ve altı yaş, %24,8'ini 26-33 yaş, %26,1'ini 34-41 yaş, %20,0'ını 42-49 ve % 9,7'sini 50 üstü yaş grupları oluşturmaktadır. Yaşlara göre dağılımların çoğunluğunu, %26,1 ile 34-41 yaş arası grubu olan yetişkinler oluşturmaktadır.

Katılımcıların medeni durumu dikkate alındığında %38,8'inin evli, %61,2'sinin bekâr olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarını gösteren veriler incelendiğinde %97,3'lük oranla lisans düzeyinde eğitimin çoğunlukta olduğu demografik bulgular arasında yer almaktadır. Katılımcıların çalışma durumlarına ilişkin veriler incelendiğinde %69,1 oranla tam zamanlı çalışanların ilk sırada olduğu görülmektedir. Sonrasında %16,4 oranla işsizler, bunu takiben %8,5 oranla emekliler ve %6,1 oranla da yarı zamanlılar gelmektedir.

Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür çiftliğini ziyaret eden Permakültür gönüllülerinin aylık kişisel gelir durumu incelendiğinde %19,4'ünün 0-2000 TL arası, %31,5'inin 2001-4000 TL arası, %25,5'inin 4001-6000 TL arası ve %23,6'sının 6000 TL ve üzeri gelire sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında ortalamanın %31,5'ini oluşturan gönüllülerin aylık 2001-4000 TL arası gelire sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra ortalamanın en gerisinde kalan gönüllülerin %19,4'lük oranla 0-2000 TL aylık gelire sahip oldukları belirtilmektedir.

Katılımcıların Permakültürü Nasıl Duyduklarına Yönelik Bulgular

Katılımcıların permakültürü nasıl duyduklarına yönelik bulgular Tablo 5.2.'de yer almaktadır. Tabloda yer alan bulgularda katılımcıların permakültürü gazete, televizyon, permakültür gönüllüleri, sivil toplum kuruluşları ve diğer kanallar arasından hangisi aracılığıyla duyduklarına yönelik analizlerin frekans dağılımları ve yüzde hesapları bulunmaktadır. Bu hesaplara göre katılımcıların %47,3'ü permakültür gönüllerinden, %33,3'ü de sivil toplum kuruluşlarından permakültürü duydukları görülmektedir. Diğer kanallar aracılığıyla permakültürü duyan katılımcıların %19,4 oranında olduğu belirtilmektedir.

Tablo 5.2. Katılımcıların Permakültürü Nasıl Duyduklarına İlişkin Bulgular

Özellik	Frekans (n)	Yüzde (%)
Gazete	-	-
Televizyon	-	-
Permakültür Gönüllülerinden	78	47,3
Sivil Toplum Kuruluşlarından	55	33,3
Diğer	32	19,4
Toplam	165	100,0

Faktör Analizi Bulguları

Bir veri setine faktör analizi uygulamadan önce veri setinin analiz yapmak için uygun olması gerekmektedir. Veri setinin analiz yapmaya uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik testinden geçmesi gerekmektedir (Bayrakcı, 2014: 45). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğünü kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile karşılaştıran bir indeks olarak tanımlanmaktadır (Kalaycı, 2010: 322). Verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu belirlemek için KMO katsayısı ve Barlett Küresellik testlerinin anlamlı olması gerekmektedir. Bir teste faktör analizi uygulayabilmek için KMO değerinin 0,50'in üzerinde olması gerekmektedir. (Bayrakcı, 2014: 45).

Tablo 5.3.'te gösterildiği gibi "Genel Memnuniyete İlişkin Faktör Analizi"nin KMO değeri 0,629; Tablo 5.4.'te "Tekrar Ziyaret Niyetine İlişkin Faktör Analizi"nin KMO değeri 0,627; Tablo 5 .5.'de ise "Motivasyona İlişkin Faktör Analizi"nin KMO değeri 0,611 olarak tespit edilmiştir. Bir diğer uygunluk testi olan Bartlett Küresellik Testi sonuçlarına bakıldığında, *Genel Memnuniyet Ölçeğinin, Tekrar Ziyaret Niyeti Ölçeğinin ve Motivasyon Ölçeğinin* ($p \leq 0,000$) anlamlılık derecesinde birinci ölçek için test değerinin 113,562, ikinci ölçek için 2913,645, üçüncü ölçek için ise 3983,270 olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada yer alan *genel memnuniyet ölçeği, tekrar ziyaret niyeti ölçeği ve gönüllülük motivasyonları ölçeğinin* faktör analizi yapmaya uygunluğu kontrol edilmiş ve elde edilen sonuçların olumlu olması sebebiyle faktör analizlerine geçilmiştir.

Genel Memnuniyete İlişkin Faktör Analizi Bulguları

Toplam üç ifadeden oluşan genel memnuniyete ilişkin ölçeğin faktör analizi sonuçları Tablo 5.3.'te yer almaktadır. Ölçeğin bütün olarak açıkladığı varyans oranı %64,548 olarak bulunmuştur. Genel memnuniyete yönelik ölçeğin özdeğeri 5,320 olarak belirlenmiş ve katılımcıların verdiği ortalama cevap oranının ise 4,17 olduğu tespit edilmiştir. Tablo 5.3.'teki bulgular incelendiğinde gönüllülerin yiyecek-ıçecek ve konaklama olanaklarından memnun oldukları görülmektedir. Gönüllülerin genel olarak permakültür gönüllüsü olmaktan da memnuniyet duydukları belirlenmiştir.

Tablo 5.3. Genel Memnuniyete İlişkin Faktör Analizi

	Faktör Yüğü	Ortalama	Açıklanan Varyans	Özdeğerler
Genel Memnuniyet		4,17	64,548	5,320
1. Şuan bulunduğum çiftlikteki yeme-içme olanaklarından genel olarak memnunum	,865	4,12		
2. Şuan bulunduğum çiftlikteki konaklama olanaklarından genel olarak memnunum	,840	3,79		
3. Genel olarak permakültür gönüllüsü olmaktan memnunum	,694	4,59		
KMO Değeri: 0,629; Bartlett Testi Sonucu: 113,562; Toplam Açıklanan Varyans: %64,548; Genel ortalama: 4,17 Genel Güvenirlik:0,722				

Tekrar Ziyaret Niyetine İlişkin Faktör Analizi Bulguları

Katılımcıların TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etme niyetlerine ilişkin uygulanan faktör analizi sonuçları Tablo 5.4.'te yer almaktadır. Faktör analizi sonucunda, 9 ifadeden oluşan ölçeğin 2 boyutta toplandığı görülmektedir. Ölçeğin bütün olarak açıkladığı varyans oranı ise %87,488 olarak bulgulanmıştır. Altı ifadeden oluşan “ **Orta ve uzun Dönemde Tekrar Ziyaret Niyeti**” olarak adlandırılan faktör, toplam varyansın %59,112'sini açıklamaktadır. Faktörün özdeğeri 5,320 olarak belirlenmiştir.

Diğer faktör olan “**Kısa Dönemde Tekrar Ziyaret Niyeti**” 3 maddeden oluşmaktadır. Bu faktör, toplam varyansın %28,376'sını açıklamakta ve faktörün özdeğerinin 2,554 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulardan anlaşılacağı gibi “Uzun Dönemde Tekrar Ziyaret Niyeti” ölçeğin majör, “Kısa Dönemde Tekrar Ziyaret Niyeti” ölçeği ise minör değişkenini oluşturmaktadır.

Tablo 5.4. Tekrar Ziyaret Niyetine İlişkin Faktör Analizi

Ziyaret Niyeti (Faktörler/İfadeler)	Faktör Yüğü	Ortalama	Açıklanan Varyans	Özdeğerler
Orta ve Uzun		4,09	59,112	5,320
4. Gelecek 3 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmek ilgimi çeker	,901	4,07		
5. Gelecek 3 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret olasılığım var	,965	4,06		
6. Gelecek 3 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmeyi planlıyorum	,917	4,14		
7. Gelecek 5 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmek ilgimi çeker	,943	4,09		
8. Gelecek 5 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret olasılığım var	,962	4,08		
9. Gelecek 5 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmeyi planlıyorum	,954	4,09		

Tablo 5.4. Devamı

Kısa		4,31	28,376	2,554
1. Gelecek 12 ayda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmek ilgimi çeker	,851	4,38		
2. Gelecek 12 ayda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etme olasılığım var	,984	4,27		
3. Gelecek 12 ayda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmeyi planlıyorum	,881	4,28		
KMO Değeri: 0,627; Bartlett Testi Sonucu: 2913,645; Toplam Açıklanan Varyans: %87,488; Genel Ortalama: 4,20 Genel Güvenirlik:0,904				

Gönüllülük Motivasyonlarına İlişkin Faktör Analizi Bulguları

Gönüllülük motivasyonu ölçeğinin faktör analizi sonuçları Tablo 5.5.'de verilmektedir. Bu doğrultuda toplam yirmi altı maddeden oluşan gönüllük motivasyonlarının yirmi iki maddesine faktör analizi uygulanmıştır. Faktör yapısını belirlemek ve anlamlı yorumlanabilir faktörler elde etmek amacı ile temel bileşenler analizi ve Varimax rotasyonu (dikey döndürme) teknikleri kullanılmış, öz değer istatistiği 1'den büyük olan ve faktör yükü 0.50'nin üstünde olan veriler dikkate alınmıştır. Yapılan analiz sonucunda, "1. Yeni arkadaşlar edinmek istediğim için permakültür gönüllüsüyüm, 14. Yeterli ekonomik seviyeye sahip olduğum için permakültür gönüllüsüyüm, 21. Başkalarını mutlu ettikçe kendimin de mutlu olduğumu hissediyorum ve 25. Toplumdaki yenilikler hakkında bilgimin artacağını düşündüğüm için gönüllüyüm" ifadeleri birden fazla faktörde yük oluşturduğu için ölçekten çıkartılmıştır. İfadelerin sadece bir faktörle ilişkili olması beklenmektedir ve birden fazla faktörle ilişkili olan ifadeler karışık (kompleks) ifadeler denmektedir (Bayrakçı, 2014: 46). Böyle durumdaki ifadelerin çalışmanın geçerliği açısından ölçekten çıkarılması uygun görülmektedir. Ölçeğin son haline tekrar faktör analizi uyguladıktan sonra, maddelerin 3 faktör altında toplandığı ve ölçeğin bütün olarak açıkladığı varyans oranının ise %54,904 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İfadeler dikkate alınarak oluşturulan birinci faktör "Manevi Tatmin" olarak belirlenmiştir ve altı maddeden oluşmaktadır. Birinci faktörün açıklanan varyansının 21,018, özdeğerlerinin ise 5,465 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Faktör altında yer alan ifadeler verilen cevapların ortalamaları, 3,81 olarak gözlenmektedir. İkinci faktörün altında toplanan 8 madde "Kültürel Tatmin" olarak belirlenmiştir. Faktörün toplam varyansı açıklama oranının %18,749, özdeğerinin ise 4,875 olduğu bulgular arasında yer almıştır. Katılımcılar, faktör boyutlarına ortalama değer olarak 3,17 vermişlerdir. Yedi maddeden oluşan ve "Kişisel Tatmin" olarak adlandırılan üçüncü ve son faktör, toplam varyansın %15,137'sini açıklamaktadır. Özdeğerin 3,936 olduğu faktöre katılımcılar ortalama olarak 2,82 değerini vermişlerdir. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde katılımcıların

çoğunluğunun birinci faktör olan “Fedakârlık” motivasyonu ile permakültür gönüllüsü olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.5. Motivasyona İlişkin Faktör Analizi

GÖNÜLLÜLÜĞE MOTİVE EDEN FAKTÖRLER	Faktör Yükü	Ortalama	Açıklanan Varyans	Özdeğerler
1. FAKTÖR: MANEVİ TATMİN (7 madde)		3,81	21,018	5,465
4. İnsanlara yardım etmek istediğim için permakültür gönüllüsüyüm	,761	3,78		
5. Permakültür gönüllüsü olmayı insanlık borcu olarak algılıyorum	,857	4,03		
6. Permakültür gönüllüsü olmak manevi olarak beni rahatlatıyor	,637	4,05		
11. Gönüllülüğün ahlaki bir ihtiyaç olduğuna inandığım için permakültür gönüllüsü oldum	,717	3,70		
18. Başkalarına yardım ettiğimde kendimi daha başarılı hissettiğim için permakültür gönüllüsüyüm	,685	3,44		
19. Başkalarını mutlu ettiğimde kendimi de mutlu hissettiğim için permakültür gönüllüsüyüm	,816	3,91		
20. İnsanlara yardım ettikçe kendi başarımlarımın arttığını düşünüyorum	,750	3,77		
2. FAKTÖR: KÜLTÜREL TATMİN (8 madde)		3,17	18,749	4,875
10. Kariyer planlamamda faydası olacağına inandığım için permakültür gönüllüsü oldum	,743	3,10		
12. Kendi bilgi ve becerilerimi çiftliktekilerle paylaşmak adına permakültür gönüllüsü oldum	,543	3,25		
13. Genel olarak iş imkânlarını artırıcı etkisi olduğu için permakültür gönüllüsü oldum	,723	2,61		
15. Sosyal ilişkilerimi geliştirmek istediğim için permakültür gönüllüsüyüm.	,571	2,85		
16. Bilgi ve becerilerimi çiftlikteki diğer insanlarla paylaşmak istediğim için permakültür gönüllüsüyüm.	,636	3,38		
23. Profesyonel bireylerle aynı ortamda çalışabilmek adına permakültür gönüllüsüyüm	,649	3,91		
24. Gönüllü olmak özgüvenimi artırdığı için permakültür gönüllüsüyüm.	,526	3,15		
26. Gönüllü çalışmalarda liderliğimi gösterebildiğim için permakültür gönüllüsüyüm	,605	3,13		

Tablo 5.5. Devamı

3. FAKTÖR: KİŞİSEL TATMİN (7 madde)		2,82	15,137	3,936
2.Fazla vaktim olduğu için permakültür gönüllüsüyüm.	,698	2,26		
3.Sevdiğim insanlar tavsiye ettiği için permakültür gönüllüsüyüm.	,734	3,23		
7.Yeni insanlar ile tanışmak amacıyla permakültür gönüllüsü oldum	,758	3,13		
8.Farklı karakterlerdeki bireyler ile çalışabilmeyi öğrenebilmek amacıyla permakültür gönüllüsü oldum	,677	3,33		
9.Yakın arkadaşlarım permakültür gönüllüsü olduğu için ben de gönüllü oldum	,614	2,29		
17.Çevremdeki insanlar gönüllülük kavramını önemseydiği için gönüllü oldum	,503	2,46		
22.Başkalarının beni tanıması ve saygı duymasında gönüllülüğün etkili olduğunu düşünüyorum	,510	3,04		
KMO Değeri: 0,611; Bartlett Testi Sonucu: 3983,270; Toplam Açıklanan Varyans: %54,904; Genel ortalama: 3,27 Genel Güvenirlik:0,916				

Araştırmada gönüllülüğe motive eden faktörler bağlamında verilen cevapların cinsiyet, eğitim durumu, medeni durumu, gelir durumu ve yaş durumu gibi demografik değişkenler bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu bağlamda yapılan analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlara aşağıda yer verilmektedir.

Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın birinci sorusu "Katılımcıların gönüllülük motivasyonları cinsiyete göre farklılık gösterir mi?" olarak belirlenmişti. Cinsiyet değişkeninin katılımcılar tarafından verilen cevaplar üzerindeki etkisini ölçmek için tek örneklem t testi uygulanmıştır. Tablo 5.6.'de görüldüğü üzere, t testi sonucunda "Kültürel Tatmin ve Kişisel Tatmin" faktörlerinde cinsiyet değişkenine ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak "Manevi Tatmin" faktöründe cinsiyet değişkenine ilişkin fark olduğu saptanmıştır. Yapılan analiz sonucunda "Manevi Tatmin" faktöründe cinsiyet değişkeni bakımında erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla erkekler ile kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup, erkeklerin gönüllü olmasında manevi tatmin faktörünün kadınlara kıyasla daha fazla etkileye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 5.6. Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Manevi Tatmin	Erkek	3,9517	,53430	,23739	,013
	Kadın	3,7143	,67637		
Kültürel Tatmin	Erkek	3,1949	,75877	,04021	,744
	Kadın	3,1546	,80521		
Kişisel Tatmin	Erkek	2,9328	,88597	,19345	,181
	Kadın	2,7393	,94581		

Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın ikinci sorusu "Katılımcıların gönüllülük motivasyonları eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir mi?" olarak belirlenmişti. Katılımcıların eğitim durumlarına göre motivasyon düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediği bağımsız çift örneklem t-testi ile incelenmiştir. Tablo 5.7.'de hipotez gruplarının eğitim durumuna göre analiz sonuçları yer almaktadır.

Katılımcıların eğitim durumlarını gösteren veriler incelendiğinde, eğitim değişkenine göre motivasyon düzeylerine verilen puanlar arasında ikinci (Kültürel Tatmin) ve üçüncü (Kişisel Tatmin) faktörler için istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır. Ancak lisans ve yüksek lisans değişkenine göre, birinci faktöre (Manevi Tatmin) verilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde, lisans mezunlarının manevi tatmin düzeylerine verdikleri puanların ortalamasının yüksek lisans mezunlarına kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla gönüllülük motivasyonlarında lisans mezunlarının manevi tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Sonuç olarak manevi tatmin faktörü için lisans düzeyinde eğitim alan katılımcılar ile yüksek lisans düzeyinde eğitim alan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulgulanmıştır. Bu bağlamda, lisans eğitimine sahip bireylerin gönüllü olmasında manevi tatmin faktörünün yüksek lisans eğitimine sahip olanlara kıyasla daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 5.7. Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Eğitim Durumu	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Manevi Tatmin	Lisans	3,8919	,50017	,24374	,019
	Yüksek Lisans	3,6481	,81981		
Kültürel Tatmin	Lisans	3,1453	,77286	-,07927	,551
	Yüksek Lisans	3,2245	,81205		
Kişisel Tatmin	Lisans	2,8185	,85713	-,00157	,992
	Yüksek Lisans	2,8201	1,05643		

Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın üçüncü sorusu "Katılımcıların gönüllülük motivasyonları medeni durumlarına göre farklılık gösterir mi?" olarak belirlenmişti. Gönüllülüğe motive eden

faktörlerde medeni durum değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır. Tablo 5.8.'de katılımcıların medeni durum değişkenine göre motivasyon boyutlarına verdikleri puanların sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5.8.'de görüldüğü üzere “Kültürel Tatmin” ve “Kişisel Tatmin” boyutlarında medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. “Manevi Tatmin” boyutunda ise medeni durum değişkenini bakımından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İstatistiksel olarak medeni durum değişkeni bakımından aralarında anlamlı bir fark bulunamayan *manevi tatmin* boyutunda evli ve bekârların ortalamaları birbirine oldukça yakın görünmektedir. Ancak *kültürel tatmin* faktörünün ortalamalarına bakıldığında bekârların evlilere göre nispeten daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan *kişisel tatmin* boyutunda da evli katılımcılar bekâr katılımcılara oranla daha düşük ortalamaya sahiptir.

Tablo 5.8. Gönüllülük Motivasyonlarının Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Medeni Durum	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Manevi Tatmin	Evli	3,8304	,51782	,02979	,754
	Bekâr	3,8006	,69549		
Kültürel Tatmin	Evli	2,7910	,58378	-,62111	,000
	Bekâr	3,4121	,80186		
Kişisel Tatmin	Evli	2,6228	,70693	-,32066	,018
	Bekâr	2,9434	1,02202		

Gelire Göre Gönüllülük Motivasyonlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Araştırmanın dördüncü sorusu “Katılımcıların gönüllülük motivasyonları gelir düzeylerine göre farklılık gösterir mi?” olarak belirlenmişti. Gelire göre motivasyon boyutları analizinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 5.9.'da katılımcıların motivasyon boyutlarına verdikleri puanların, gelir durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde gönüllülerin gelir durumlarına göre; manevi tatmin ve kişisel tatmin boyutları arasında **p<0,05** anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır. Analiz sonuçlarına bakıldığında anlamlı farkın bulunduğu motivasyon boyutu kültürel tatmin faktörüdür. Kültürel tatmin faktöründe 0-2000 TL arası ile 6000 TL ve üzeri gelire sahip olanların istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (**p<0,05**). Ayrıca araştırmada veriler elde edilirken yapılan gözlemler sonucunda 6000 TL ve üzeri gelire sahip bireylerin, çiftlikte gönüllü olarak değil konuk olarak konaklamayı tercih ettiği söylenebilir.

Tablo 5.9. Gelire Göre Gönüllülük Motivasyonlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Gelir Durumu (I)	Gelir Durumu (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	p
Manevi Tatmin	0-2000	2001-4000	,12740	,14162	,847
		4001-6000	,04358	,14791	,993
		6001 ve üzeri	,10245	,15035	,926
	2001-4000	0-2000	,12740	,14162	,847
		4001-6000	,17098	,13077	,636
		6001 ve üzeri	,22985	,13352	,400
	4001-6000	0-2000	,04358	,14791	,993
		2001-4000	,17098	,13077	,636
		6001 ve üzeri	-,05887	,14017	,981
	6001 ve üzeri	0-2000	,10245	,15035	,926
		2001-4000	,22985	,13352	,400
		4001-6000	,05887	,14017	,981
Kültürel Tatmin	0-2000	2001-4000	,27374	,17343	,479
		4001-6000	,26172	,18113	,556
		6001 ve üzeri	,52935*	,18412	,044
	2001-4000	0-2000	-,27374	,17343	,479
		4001-6000	-,01202	,16014	1,000
		6001 ve üzeri	,25561	,16352	,488
	4001-6000	0-2000	-,26172	,18113	,556
		2001-4000	,01202	,16014	1,000
		6001 ve üzeri	,26763	,17166	,490
	6001 ve üzeri	0-2000	-,52935*	,18412	,044
		2001-4000	-,25561	,16352	,488
		4001-6000	-,26763	,17166	,490
Kişisel Tatmin	0-2000	2001-4000	,24828	,20791	,700
		4001-6000	,12819	,21714	,951
		6001 ve üzeri	-,02461	,22072	1,000
	2001-4000	0-2000	-,24828	,20791	,700
		4001-6000	-,12009	,19198	,942
		6001 ve üzeri	-,27289	,19602	,587
	4001-6000	0-2000	-,12819	,21714	,951
		2001-4000	,12009	,19198	,942
		6001 ve üzeri	-,15280	,20578	,907
	6001 ve üzeri	0-2000	,02461	,22072	1,000
		2001-4000	,27289	,19602	,587
		4001-6000	,15280	,20578	,907

* p<0,05

Yaşa Göre Gönüllülük Motivasyonlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Gelir değişkeninden sonra, verilen cevaplar üzerindeki etkisi araştırılan diğer bir demografik değişken yaştır. Araştırmanın beşinci sorusu “Katılımcıların gönüllülük motivasyonları yaşa göre farklılık gösterir mi?” olarak belirlenmişti. Yaşa göre gönüllülük motivasyonlarının analizinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.10.’de yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre gönüllüğe motive edici faktörlerden manevi tatmin boyutunda 26-33 yaş gruplarının düşük bir ortalamaya sahip olduğu (p değeri: ,002, stn. sapma: ,14098 ve ortalama farkı: ,55303*), 42 ve üzeri yaş grubunun ise (p değeri:,004, stn. sapma: ,17238 ve ortalama farkı: ,64597*) kültürel tatmin boyutunda düşük bir ortalamaya sahip olduğu söylenebilir ($p<0,05$).

Tablo 5.10. Yaşa Göre Gönüllülük Motivasyonlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Değişkenler	YAŞ (I)	YAŞ (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	p
Manevi Tatmin	18-25	26-33	,55303*	,14098	,002
		34-41	,12843	,13954	,838
		42 ve üzeri	,04218	,13584	,992
	26-33	18-25	-,55303*	,14098	,002
		34-41	-,42460*	,13046	,016
		42 ve üzeri	-,51084*	,12650	,001
	34-41	18-25	-,12843	,13954	,838
		26-33	,42460*	,13046	,016
		42 ve üzeri	-,08624	,12489	,924
	42 ve üzeri	18-25	-,04218	,13584	,992
		26-33	,51084*	,12650	,001
		34-41	,08624	,12489	,924
Kültürel Tatmin	18-25	26-33	,41606	,17890	,149
		34-41	,47356	,17707	,071
		42 ve üzeri	,64597*	,17238	,004
	26-33	18-25	-,41606	,17890	,149
		34-41	,05750	,16555	,989
		42 ve üzeri	,22990	,16053	,563
	34-41	18-25	-,47356	,17707	,071
		26-33	-,05750	,16555	,989
		42 ve üzeri	,17240	,15848	,757
	42 ve üzeri	18-25	-,64597*	,17238	,004
		26-33	-,22990	,16053	,563
		34-41	-,17240	,15848	,757
Kişisel Tatmin	18-25	26-33	,12032	,21695	,958
		34-41	-,04620	,21473	,997
		42 ve üzeri	-,27761	,20904	,624
	26-33	18-25	-,12032	,21695	,958
		34-41	-,16652	,20076	,876
		42 ve üzeri	-,39792	,19467	,247
	34-41	18-25	,04620	,21473	,997
		26-33	,16652	,20076	,876
		42 ve üzeri	-,23141	,19219	,694
	42 ve üzeri	18-25	,27761	,20904	,624
		26-33	,39792	,19467	,247
		34-41	,23141	,19219	,694

Katılımcıların TaTuTa Çiftliğini Seçim Kararında Permakültür Uygulaması Olmasının Önemine İlişkin Bulgular

Tablo 5.11.'te katılımcıların TaTuTa çiftliğini seçerken permakültür uygulaması olmasının önemine ilişkin bulgular yer almaktadır. Katılımcıların seçim kararlarını "hiç önemli değil", "önemli değil", "ne önemli ne önemsiz", "önemli" ve "çok önemli" derecelerine göre değerlendirmeleri istenmiş ve elde edilen veriler analiz edildikten sonra ulaşılan bulgular tabloda açıklanmıştır. Altıncı ve son araştırma sorusuna (Katılımcıların TaTuTa çiftliğini seçim kararında permakültür uygulaması olmasının önemi var mıdır?) cevap vermek üzere elde edilen bulgular sonucunda, katılımcıların %52,1'inin TaTuTa çiftliğinin seçerken permakültür uygulamasının olmasını "önemli" bulduğu, %38,2'sinin ise "çok önemli" bulduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak bir TaTuTa çiftliğinde permakültür uygulamasının olması, gönüllülerin çiftlik seçim kararlarında pozitif yönde etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.11. Katılımcıların TaTuTa Çiftliğini Seçim Kararında Permakültür Uygulaması Olmasının Önemine İlişkin Bulgular

Seçim Kararı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Hiç önemli değil	3	1,8
Önemli değil	1	0,6
Ne önemli ne önemsiz	12	7,3
Önemli	86	52,1
Çok önemli	63	38,2
Toplam	165	100,0

Çiftlik Ziyaretçilerinin Genel Memnuniyetinin Kısa Dönemde Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkilerinin Regresyon Analizi Bulguları

Araştırmanın birinci hipotezi "Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri kısa vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir" şeklinde geliştirilmişti. Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetlerinin kısa vadeli tekrar ziyaret niyetlerine etkileri üzerinde anlamlı farklılık olup olmadığı regresyon analizi ile araştırılmıştır. Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetinin kısa dönemde tekrar ziyaret etme niyetine etkisini belirleyen regresyon analizi bulguları Tablo 5.12.'de gösterilmektedir.

Tablo 5.12. Çiftlik Ziyaretçilerinin Genel Memnuniyetinin Kısa Dönemde Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkilerinin Regresyon Analizi Bulguları

Değişken	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standart Katsayılar		Anlamlılık Değeri
	Beta (β)	Std. Hata	Beta (β)	t	
(Sabit)	3,866	,371		10,422	,000
Genel Memnuniyet	,107	,088	,094	1,210	,228
R=,094 R ² =,009 Δ R ² =,003 F=1,463 Sig.=,000 D-W=1,689; Bağımlı Değişken: Kısa Vadeli Ziyaret Niyeti					

Tablolarda gösterilen standartlaştırılmış beta değeri bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerle olan ilişkilerinde göreceli önemlerini göstermektedir (Duman ve Öztürk, 2005: 20). Buna göre Tablo 5.12.'deki beta değeri ,094 olarak bulunmuştur. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı olan R² değeri 0,009 olarak hesaplanmıştır. Oto korelasyonu gösteren D-W değeri ise 1,689 olarak bulgulanmıştır. Regresyon katsayılarının anlamlılığını belirten t istatistiğinin ise 1,210 olduğu görülmektedir. Neticede çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetinin, kısa dönemde tekrar ziyaret etme niyetlerine etkisi üzerinde ($p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde) istatistiksel olarak anlamlı bir etki bulunmamıştır. Bu sonuç ile **H₁** desteklenmemiştir.

Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetlerinin Orta ve Uzun Dönemde Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkilerinin Regresyon Analizi Bulguları

Araştırmanın ikinci hipotezi "Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri orta ve uzun vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir" şeklinde geliştirilmişti. Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetlerinin orta ve uzun vadeli tekrar ziyaret niyetlerine etkilerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediği regresyon analizi ile araştırılmıştır. Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetlerinin orta ve uzun dönemde tekrar ziyaret etme niyetlerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 5.13'te gösterilmektedir.

Tablo 5.13. Çiftlik Ziyaretçilerinin Genel Memnuniyetlerinin Orta ve Uzun Dönemde Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkilerinin Regresyon Analizi Bulguları

Değişken	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standart Katsayılar		Anlamlılık Değeri
	Beta (β)	Std. Hata	Beta (β)	t	
(Sabit)	2,237	,463		4,827	,000
Genel Memnuniyet	,444	,110	,301	-4,032	,000
R=,301 R ² =,091 Δ R ² =,085 F=16,253 Sig.=,000 D-W=1,689; Bağımlı Değişken: Orta ve Uzun Vadeli Ziyaret Niyeti					

Tablodaki sonuçlar incelendiğinde standartlaştırılmış beta değeri ,301 olarak bulunmuştur. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı olan R^2 değeri 0,091 olarak hesaplanmıştır. Oto korelasyonu gösteren D-W değeri ise 1,689 olarak bulunmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılığını belirten t istatistiği ($t=-4,032$; $p<0,05$) de anlamlıdır. Neticesinde genel memnuniyetin, çiftlik ziyaretçilerinin orta ve uzun dönemde tekrar ziyaret etme niyetlerine etkisi üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir etki bulunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla “Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri orta ve uzun vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir” şeklindeki H_2 desteklenmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tezde, TaTuTa çiftliklerindeki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonlarına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için Türkiye'deki permakültür uygulaması ile hareket eden TaTuTa çiftlikleri araştırılmıştır. Bu çiftlikler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Bursa'daki bulunan Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliğini ziyaret eden yerli permakültür gönüllüleri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketler, 15 Haziran 11 Eylül 2018 tarihleri arasında Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliği'ni ziyaret eden permakültür gönüllülerine yüz yüze uygulanmıştır. Elde edilen veriler; açıklayıcı faktör analizi, çoklu regresyon analizi, t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiş ve araştırmada cevap aranan sorulara ışık tutulmuştur. TaTuTa çiftliklerindeki uygulamaların permakültür gönüllülerinin motivasyonlarına etkisinin incelendiği araştırmada sonuç olarak; gönüllülerin permakültür uygulamalarının ve konakladıkları çiftliğin konaklama ve yeme-içme imkânlarının motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Katılımcıların gönüllülük motivasyonlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucunda; "Kültürel Tatmin" ve "Kişisel Tatmin" faktörlerinde cinsiyet değişkenine ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak "Manevi Tatmin" faktöründe cinsiyet değişkenine ilişkin fark olduğu saptanmıştır. Yapılan analiz sonucunda "Manevi Tatmin" faktöründe cinsiyet değişkeni bakımında erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla erkekler ile kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup, erkeklerin gönüllü olmasında manevi tatmin faktörünün kadınlara kıyasla daha fazla etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların gönüllülük motivasyonlarının eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucunda; ikinci (Kültürel Tatmin) ve üçüncü (Kişisel Tatmin) faktörler için istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır. Ancak lisans ve yüksek lisans değişkenine göre, birinci faktöre (Manevi tatmin) verilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde, lisans mezunlarının manevi tatmin düzeylerine verdikleri puanların ortalamasının yüksek lisans mezunlarına kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla gönüllülük motivasyonlarında lisans mezunlarının manevi tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Sonuç olarak manevi tatmin faktörü için lisans düzeyinde eğitim alan katılımcılar ile yüksek lisans düzeyinde eğitim alan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulgulanmıştır. Bu bağlamda, lisans eğitimine sahip bireylerin gönüllü olmasında manevi tatmin faktörünün yüksek lisans eğitimine sahip olanlara kıyasla daha fazla olduğu söylenebilir.

Katılımcıların gönüllülük motivasyonlarının medeni durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucunda; istatistiksel olarak medeni durum değişkeni bakımından aralarında anlamlı bir fark bulunamayan *manevi tatmin* boyutunda evli ve bekârların ortalamaları birbirine oldukça yakın görünmektedir. Ancak *kültürel tatmin* faktörünün ortalamalarına bakıldığında bekârların evlilere göre nispeten daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan *kişisel tatmin* boyutunda da evli katılımcılar bekâr katılımcılara oranla daha düşük ortalamaya sahiptir.

Katılımcıların gönüllülük motivasyonlarının gelir düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucunda; manevi tatmin ve kişisel tatmin boyutları arasında $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır. Analiz sonuçlarına bakıldığında anlamlı farkın bulunduğu motivasyon boyutu kültürel tatmin faktörüdür. Kültürel tatmin faktöründe 0-2000 TL arası ile 6000 TL ve üzeri gelire sahip olanların istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ayrıca araştırmada veriler elde edilirken yapılan gözlemler sonucunda 6000 TL ve üzeri gelire sahip bireylerin, çiftlikte gönüllü olarak değil konuk olarak konaklamayı tercih ettiği söylenebilir.

Katılımcıların gönüllülük motivasyonlarının yaşa göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucunda; 26-33 yaş gruplarının manevi tatmin boyutunda düşük ortalamaya sahip olduğu (p değeri: ,002, stn. sapma: ,14098 ve ortalama farkı: ,55303*), 42 ve üzeri yaş grubunun ise (p değeri: ,004, stn. sapma: ,17238 ve ortalama farkı: ,64597*) kültürel tatmin boyutunda düşük bir ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların TaTuTa çiftliğini seçim kararında permakültür uygulamasının olmasını ne derecede önemli bulduğuna ilişkin yapılan analizler sonucunda; %52,1'inin TaTuTa çiftliğinin seçerken permakültür uygulamasının olmasını "önemli" bulduğu, %38,2'sinin ise "çok önemli" bulduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak bir TaTuTa çiftliğinde permakültür uygulamasının olması, gönüllülerin çiftlik seçim kararları üzerinde pozitif yönde etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada, "*Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri kısa vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir*" ve "*Çiftlik ziyaretçilerinin genel memnuniyetleri orta ve uzun vadeli tekrar ziyaret niyetlerini pozitif yönde etkilemektedir*" hipotezleri sınanmıştır. Organ ve Soydaş (2012) turistlerin hizmet kalitesinden duydukları memnuniyetin tekrar ziyaret niyetlerini olumlu yönde etkilediğini bulgulamışlardır. Ancak çalışmada sınanan birinci hipotez doğrultusunda, TaTuTa çiftliklerindeki genel memnuniyetin, çiftlik ziyaretçilerinin kısa dönemde tekrar ziyaret etme niyetleri üzerinde herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Böylece **H₁** desteklenmemiştir.

Araştırma kapsamında sınanan ikinci hipotez doğrultusunda genel memnuniyetin, çiftlik ziyaretçilerinin orta ve uzun dönemde tekrar ziyaret etme niyetlerine etkisi üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ile H_2 desteklenmiştir. Alan yazın incelendiğinde (Dalgıç ve Birdir 2015: 12) bireylerin ziyaret ettikleri destinasyonun beklentilerini karşılama ve destinasyondan memnun ayrılmalarının, daha sonraki ziyaret kararlarında önem teşkil ettiğini sonucu ile örtüşmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar neticesinde çiftlik sahiplerine yönelik birtakım önerilerde bulunmak mümkündür. Öyle ki, bir permakültür uygulaması oluşturmak oldukça karmaşık ve uzun vadede sonuç veren bir işlemdir. Bu yüzden gönüllülerin emek verdikleri bir uygulamanın sonucunu görmek istemesi de zaman almaktadır. Bu süreç içerisinde zamanı verimli değerlendirebilmeleri ve motivasyonlarını olumlu tutabilmeleri gerekmektedir. Tam da bu noktada çiftlik sahiplerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulardan biri konaklama ve yeme-içme imkânlarını gönüllüleri memnun edecek şekilde yerine getirmeleri olabilir. Çiftlik sahiplerinin, gönüllülerin talep ve şikâyetlerini alabileceği bir platform oluşturması, motivasyonlarını anlamak için uygun bir çözüm olabilir. Çiftlik sahiplerinin talep ve şikâyet sonucunda yapacağı her yeniliğin sürdürülebilirlik etiğine uymasına dikkat etmeleri önerilmektedir. Ayrıca TaTuTa çiftliklerini ziyaret eden gönüllülere ve konuklara permakültür uygulamalarını daha detaylı öğrenebilme ve sertifika sahibi olabilme imkânı sunulabilir. Bunun için her bir TaTuTa çiftliğinde sezonun yoğun olduğu dönemlerde kurslar ve seminerler verilmelidir.

Araştırmada sonucunda permakültür gönüllülerine de birtakım öneriler getirilebilir. Örneğin bir permakültür gönüllüsünün çiftlik ziyaretini tatil anlayışından çıkararak rutin bir aktivite haline getirmesi tavsiye edilebilir. Bu rutin aktiviteyi her yıl düzenli olarak farklı çiftliklerde gerçekleştirilmesi hem kişinin kendisi hem de çiftlik sahipleri açısından daha verimli olacağı düşünülmektedir. Böylece tarım-turizm-takas projesi de hak ettiği yeri bulacaktır. Yapacağı her farklı çiftlik ziyareti bireyin kendisine farklı deneyimler kazandıracak gibi konakladığı çiftlik sahipleri içinden farklı bakış açıları yaratmasına katkı sağlayacaktır.

Permakültür gönüllülerine getirebilecek bir başka öneri de öğrenmiş olduğu permakültür sistemlerini yaşamının her alanına uygulaması olabilir. Çünkü doğru tasarlanmış bir permakültür sistemi evlerin balkonlarında, bahçelerinde, sokak aralarında da verimli olmaktadır. Böylece sürdürülebilirliğe katkı sağlamanın yanı sıra farkındalığı da artırarak iyi, temiz ve adil bir dünya yaratmak için kendi üzerine düşen sorumluluğu da yerine getirmiş olacaktır.

Turist motivasyonları ve tekrar ziyaret niyetleri turizm ile ilgili alan yazında oldukça sık ele alınan konular arasında yer almaktadır. Turist motivasyonlarını anlamak ve tekrar ziyaret niyetlerini bilmek bir bölgenin gelişimi ve ekonomisi açısından önem teşkil etmektedir. Bu

açından değerlendirildiğinde turist motivasyonları ve tekrar ziyaret niyetleri turizm ile ilgili alan yazında geniş bir yer bulsa da, permakültür gönüllülerinin motivasyonlarının çiftliği tekrar ziyaret etme niyetlerini nasıl etkilediğine dair sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçların, permakültür gönüllülerinin motivasyonlarını anlamaya ve bu konuda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kaynak sağlayabileceğini söylemek mümkündür. Buradan hareketle, ileride yapılacak olan akademik çalışmalara yönelik birtakım önerilerde bulunmakta fayda görülmektedir.

Araştırmanın verileri Bursa ilindeki Belentepe Doğal Yaşam ve Permakültür Çiftliğinde toplanmıştır. İleride yapılacak olan çalışmaların verilerinin diğer illerde bulunan TaTuTa çiftliklerinde yapılması bu konudaki çalışmalarla kıyaslama yapılabilmesine imkân sağlayacaktır.

Araştırma yerli gönüllüler örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Aynı değişkenler dikkate alınarak ileride yabancı gönüllüler üzerinde gerçekleştirilecek araştırmalar ile yerli ve yabancı gönüllülerin benzer ve/veya farklı motivasyonlarını karşılaştırma fırsatı elde edilebilir.

Araştırmada veriler haziran ve eylül dönemlerinde toplanmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda verilerin diğer aylarda toplanması araştırma örnekleminde yer alan gönüllülerin diğer aylara göre motivasyonları arasındaki farklılıkları inceleyebilecektir.

Araştırmada gönüllülerin motivasyonları *manevi tatmin, kültürel tatmin ve kişisel tatmin* boyutlarında ele alınmıştır. Bu açıdan gelecek araştırmalarda, gönüllü motivasyonlarının farklı boyutlarda incelenmesi literatürdeki gönüllü motivasyonlarını derinlemesine anlamaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda araştırmacılar tarafından konu ile ilgili, farklı demografik özelliklere sahip gönüllülere, farklı bölgelerde, farklı tarihlerde yapılacak olan her çalışma literatüre katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra yapılacak olan çalışmalardan elde edilen sonuç ve önerilerin hem bölge turizmine hem de ülke turizmine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu tarz çalışmalar ile bölgedeki ve ülkedeki insanların kitle turizminden göreceği zararı en aza nasıl indireceği ve çevreyi daha bilinçli kullanmak adına sürdürülebilir ilkelerini nasıl uygulayacağı konularında bilinçlendirilmesi hız kazanacaktır.

KAYNAKÇA

- [1]. Ahmadova, S., ve Akova, O. (2016).Türkiye’de organik eko-turizm çiftlikleri üzerine bir araştırma.*Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- [2]. Ak, B. (2014). *Uygulamalı istatistik ve geçerlilik-güvenilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [3]. Akoğlan Kozak, M., ve Türktarhan, G. (2012). Gönüllü turizmne kavramsal bir bakış. *Turizm ve Arastırma Dergisi*, 2(2), 4-12.
- [4]. Albayrak, A. (2013). Kış turizmi turistlerinin seyahat motivasyonları. *XIV.Ulusal Turizm Kongresi*,(ss. 144-164). Kayseri.
- [5]. Alpar, R. (2014). *Uygulamalı istatistik ve geçerlilik-güvenilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [6]. Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- [7]. Ar, H., ve Çelik Uğuz, S. (2014). Sürdürülebilir turizm çerçevesinde gönüllü turizmi ve permakültür ilişkisi: Permakültür çiftik ve köy uygulamaları. *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 222-232.
- [8]. Arı, Y. (2009). Eko-turizm mi ego-turizm mi? Kazdağı (Balıkesir) örneği. Ankara Üniversitesi DTCTF Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, *V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*,
- [9]. Arslaner, E., ve Erol, G. (2017). Alternatif turizmin bazı türleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 5(4), 422-438.
- [10]. Artuğer, S., Özkoç, G., ve Kendir, H. (2013). TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) çiftliklerinin pazarlanması ve tanıtılması için öneriler. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 01-05.
- [11]. Avcıkurt, C. (2007). *Turizm sosyolojisi, turist-yerel halk etkileşimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [12]. Aydın, O. (2012). AB’de kırsal turizmde ilk 5 ülke ve Türkiye’de kırsal turizm. *KMÜ Sosyal ve Ekonomi k Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 39-46.
- [13]. Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. 9. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- [14]. Bayrakçı, S. (2014). *Yerel yemek tüketim motivasyonlarının turistlerin tekrar ziyaret niyetlerine etkisi: Gaziantep’i ziyaret eden yerli turistler üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- [15]. Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 12. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- [16]. Caissie L. T., ve Halpenny E. A. (2003). Volunteering for nature: Motivations for participating in a biodiversity conservation volunteer program.*World Lesure Journal*, 45(2), 39.
- [17]. Cengiz, G., ve Akkuş, Ç. (2012). Kırsal turizm kapsamında yöre halkının kalkındırılması: Erzurum Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22,), 61-74.

- [18]. Civelek, M. (2013). *Sürdürülebilirlik kapsamında agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki TaTuta çiftliklerinin agro-turizm potansiyeli yönünden değerlendirilmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- [19]. Civelek, C., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2014). Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki agro-turizm alanlarında bir araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 1(1), 15-28.
- [20]. Çeltek, E. (2014). Çiftlik turizminde ürün geliştirme: Türkiye' deki ekolojik tarım turizmi çiftlikleri üzerinde bir inceleme. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, Nisan / Mayıs / Haziran İlkbahar Dönemi, 3(8), 90-114.
- [21]. Çetinkaya Karafakı, F.,ve Yazgan, M.E. (2012). Kırsal turizme kavramsal yaklaşım, kırsal turizmin önemi ve etkileri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 55-58.
- [22]. Çıkın, A., Çeken, Ç., ve Uçar, M. (2009). Turizmin tarım sektörüne etkisi: Agro-turizm ve ekonomik sonuçları. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 15(1), 1-8.
- [23]. Dalgıç, A., ve Birdir, K. (2015). Yayla turizmine katılan turistlerin seyahat motivasyonları, algılanan değer, tatmin düzeyleri ve sadakatleri üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(3), 3-17.
- [24]. Demir C., ve Çevirgen, A. (2006). *Eko-turizm yönetimi*.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- [25]. Demir, Ş. Ş., ve Kozak, M. (2011). Turizmde tüketici davranışları modelini oluşturan aşamalar arasındaki ilişki. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 19-34.
- [26]. Doğan, S., ve Yıldız, Z. (2007). Bölgesel kalkınma, turizmin ilişkisi ve göller bölgesi kalkınmasında alternatif turizm potansiyelinin kullanılabilirliğine yönelik bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 147-181.
- [27]. Dorin B. P. (2013). Sustainable tourism and its forms- A theoretical approach, economic scienceseries. *Annalsof the University of Oradea*, 1, 1,764.
- [28]. Duman, T., ve Öztürk A. B. (2005). Yerli turistlerin Mersin Kızkalesi destinasyonu ve tekrar ziyaret niyetleri ile ilgili algılamaları üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 9-23.
- [29]. Durmaz, Y. (2011). *Tüketici davranışı*.Ankara: Detay Yayıncılık.
- [30]. Düzgüneş, E., ve Demirel, Ö. (2013). Maçka Bölgesi'nin alternatif turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(7), 1-11.
- [31]. Erdoğan, N. (2003). Sürdürülebilirlik bağlamında eko-turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler bakımından değerlendirilmesi. *First Tourism Congress of Mediterranean Countries*, (ss. 17-21). Antalya.
- [32]. Erkuş, A. (2009). *Davranış Bilimleri için Bilimsel Araştırma*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- [33]. Ertuna, B., Güney, S., Güven, Ö., ve Aydemir, N. (2012). Yerel halkın kırsal turizm gelişimine katılma isteğini etkileyen unsurlar: Kastamonu örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 2(2), 59-66.
- [34]. Gray N., ve Campbell L. (2007). A decommodified experience? Exploring aesthetic, economic andethical values for volunteer ecotourism in Costa Rica.*Journal of Sustainable Tourism*, 15(5), 463-482.

- [35]. Gündüz, S. (2004). *Ankara İli Kalecik ilçesinde tarımsal turizme uygun alanların saptanması ve tarımsal turizm modelinin oluşturulması üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [36]. Güneş, E., Alagöz, G., ve Uslu, D. (2017). Kongre organizasyonlarında gönüllülük motivasyonu: I. ulusal alternatif turizm kongresi örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 89-100
- [37]. Güzel Şahin, G., ve Ünver, G. (2015). Destinasyon pazarlama aracı olarak "Gastronomi Turizmi": İstanbul'un gastronomi turizmi potansiyeli üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(2), 63-73.
- [38]. Holmgren, D. (2001). *The Essence of Permaculture, Extracts of Book Permaculture: Principles and Pathways to Sustainability*. Holmgren Design Services. The Source of Permaculture Vision and Innovation.
- [39]. İlbay, B., ve Acar Gürel, D. (2015). Gönüllü ve gençlik turizminin birlikte ele alınması: Eskişehir'e yönelik bir öneri. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 07-234.
- [40]. Kalaycı, Ş. (2010). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ankara: Asil Yayın.
- [41]. Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- [42]. Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 26. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları
- [43]. Kesici, M. (2012). Kırsal turizme olan talepte yöresel yiyecek ve içecek kültürünün rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 33-37.
- [44]. Kızılasran, N., ve Özyurt, Ç. (2012). Sürdürülebilir kırsal kalkınmada eko-turizmin önemi: Tokat İli Örneği. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 1, 50-62.
- [45]. Kiper, T., ve Yılmaz, E. (2008). Şarköy-Kumbağ arasında kırsal kalkınmayı destekleyici turizmin olabirliği ve yerel halkın rolü. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi* 5(2), 159-168.
- [46]. Koç, E. (2008). *Tüketici davranışı ve pazarlama stratejileri: Global ve yerel yaklaşım*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [47]. Kuter, N., ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında eko-turizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156.
- [48]. Küçükaltan, D. (2002). Tarım turizmi ve Türkiye'de tarım turizmi işletmeciliği. *T.C. Turizm Bakanlığı, II. Turizm şurası, I. Cilt, (ss:143-15)*. Ankara.
- [49]. Luznik, J., Vovk Korze, A., Stibbe, A., Conti, D., Teksöz, G., ve Vare, P. (2017). BenBizHepimiz - ortak sürdürülebilir kalkınma için eğitim kitabımız. Ankara: Ziraat Gurup Matbaacılık A.Ş.
- [50]. Lyons, K. D., ve Wearing, S. (2008) *Journeys of discovering in volunteer tourism*. International Case Study Perspectives, CABI.
- [51]. McColl, S. F., ve Moisey, R. N. (Ed: McColl, S. F., ve Moisey, R. N). (2008). *Pathways and pitfalls in the search for sustainable tourism*. Tourism, recreation and sustainability 2nd edition linking culture and the environment, 1-17, USA: CABI
- [52]. McGehee, N. G., ve Santos, C. A. (2005). Social change, discourse and volunteer tourism, *Annals of Tourism Research*, 32(3), 760-779.

- [53]. Mollison, B. (2017). *Permakültüre giriş*. (Çev. E. Özkan). Ankara: Sinek Sekiz Yayınevi. (Özgün çalışma 1991).
- [54]. Najafidashtape, A., ve Hamamcıoğlu, C. (2018). Sorumlu üretim ve tüketim bağlamında permakültür ve kentsel açık ve yeşil alan ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi* 3(1), 1-17.
- [55]. Opperman, M. (1997). Çiftlik tatilleri: Alman çiftlik sahipleri ve konukları vaka etüdü. *Turizmde Seçme Makaleler 27, TUGEV (Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı) Yayınları*, 41, 1997, Ocak. İstanbul.
- [56]. Organ, A., ve Soydaş, M. E. (2012). Yerli turistlerin hizmet kalitesi ve tekrar ziyaret niyetlerine yönelik tutumları: Karahayıt'ta bir uygulama. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 63-72.
- [57]. Özdemir, S. (2012). Kırsal kalkınmada kırsal turizmden yararlanma olanakları: Gökçeada Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 19-21.
- [58]. Öztürk, Y., ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- [59]. Polat, T. A., ve Önder, S. (2006). Karapınar ilçesi ve yakın çevresi peyzaj özelliklerinin ekoturizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi* 20(40), 53-64.
- [60]. Roberts, L. ve Hall, D. (2003). *Rural tourism and recreation; principles to practice*. UK: CABI Publishing.
- [61]. Ruthankoon, R., ve Ogunlana, S.O. (2003). Testing Herzberg's two-factor theory in the thai construction, engineering. *Construction ve Architectural Management*, 10(5), 333-341.
- [62]. Selvi, M. S., ve Demirer, D. (2012). Ekolojik tatil çiftliklerinin TaTuTa Projesi deneyimine ilişkin örnek olay incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 187-202.
- [63]. Sin, H. L. (2009). Volunteer tourism: Involve me and I will learn. *Annals of Tourism Research*, 36(3), 480-501.
- [64]. State of The World's Volunteerism Report. (2011, Aralık). *2011 Dünya gönüllülüğünün durumu raporu: Küresel esenlik için evrensel değerler*. 24.04.2018 tarihinde Universal Values For Global Well-being, http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2011/SWVR/English/SWVR2011_full.pdf, adresinden alınmıştır.
- [65]. Şahbudak, E., ve Şimşek, O. (2017). An alternative ecological life model: TaTuTa Project, (agricultural tourism and volunteer knowledge, experience exchange on ecological farms). *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(3), 313-332.
- [66]. Tatar, S., ve Olay, N. (2015). Agro-turizm kapsamında permakültürün uygulanabilirliği ve geliştirilmesi: Belentepe Permakültür Çiftliği Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 5(2) 29-34.
- [67]. TaTuTa. (2018). 30.04.2018 tarihinde TaTuTa: <http://www.tatuta.org/?p=2&lang=tr> adresinden alınmıştır.
- [68]. Timur, B. (2015). *Termal turizmde hizmet kalitesi algılanan destinasyon imajı ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

- [69]. Topay, M., ve Parladır, M. Ö. (2015). Isparta ili örneğinde CBS yardımıyla alternatif turizm etkinlikleri için uygunluk analizi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 21, 300-309.
- [70]. Türkben, G., Gül, F., ve Uzar, Y. (2012). Türkiye’de bağıcılığın tarım turizmi (Agro Turizm) içinde yeri ve önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 47-50.
- [71]. TÜSEV. (2013, Mart). *Sivil Toplum İzleme Raporu 2012*, TÜSEV Yayınları, İstanbul. 25.04.2018 tarihinde <http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/SivilToplumIzlemeRaporu2012.pdf> adresinden alınmıştır.
- [72]. Ukav, İ., ve Çetinsöz, B. C. (2015). Adıyaman ilinde çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 4(1), 8-20.
- [73]. Uygur, S. M., ve Akdu, U. (2009). Çiftlik turizmi, kırsal, tarım ve eko-turizminin kavramsal açıdan İrdelenmesi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 143-166.
- [74]. Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [75]. Yılmaz, Z. (2010). 2123 gece TaTuTa. *Buğday Ekolojik Yaşam Rehberi*, 2, 26. 02.05.2018 tarihinde <http://www.bugday.org/portal/yayinlar.php?pid=51> adresinden alınmıştır.
- [76]. Yönten Balaban, A., ve Çoban İnce, İ. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.
- [77]. Wearing S. (2001). *Volunteer tourism: Experiences that make a difference*. Oxon: CABI.
- [78]. Wearing, S. (2004). (Ed: R.A. Stebbins ve M. Graham). *Examining best practice in volunteer tourism. Volunteering as Leisure/Leisure as Volunteering: An International Assesment*. Birleşik Krallık: CABI Yayınları, 209-224.
- [79]. Weaver, D.B. (2002). *Ecotourism in less developed world*. New York: CABI.
- [80]. Wilson, F. D. (2004). *Organizational behaviour and work, second edition*. New York: Oxford University Press Inc.
- [81]. WTO (2009). WTO-UNEP concept paper. International year of eco-tourism, 2002, 10.04.2018 tarihinde www.world-tourism.org, adresinden alınmıştır.
- [82]. www.tdk.gov.tr. (2012). Türk Dil Kurumu. 30.04.2018 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden alınmıştır.

EKLER

EK-1. Araştırmada Kullanılan Anket Formu

<p>Sayın Yetkili, Bu araştırmanın amacı permakültür gönüllülerinin motivasyonlarının TaTuTa çiftliklerini tekrar ziyaret etme niyetine etkisinin tespit edilmesidir. Ankete katılmanız, araştırmada doğru bilgiler elde etme bakımından son derece önemlidir. Elde edilecek bilgiler, GİZLİ tutulacak olup; sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. İşbirliğiniz ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarız.</p> <p>Kıymetli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz.</p> <p>Yrd. Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ Mersin Üniversitesi gurkanakdag@mersin.edu.tr</p> <p>Şerife CİCİK Mersin Üniversitesi serifecicik@gmail.com</p>		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	NE KATILYORUM NE KATILMIYORUM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1		1	2	3	4	5
Gönüllülüğe Motive Eden Faktörler						
1	Yeni arkadaşlar edinmek istediğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
2	Fazla vaktim olduğu için permakültür gönüllüsüyüm.					
3	Sevdiğim insanlar tavsiye ettiği için permakültür gönüllüsüyüm.					
4	İnsanlara yardım etmek istediğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
5	Permakültür gönüllüsü olmayı insanlık borcu olarak algılıyorum					
6	Permakültür gönüllüsü olmak manevi olarak beni rahatlatıyor					
7	Yeni insanlar ile tanışmak amacıyla permakültür gönüllüsü oldum					
8	Farklı karakterlerdeki bireyler ile çalışabilmeyi öğrenebilmek amacıyla permakültür gönüllüsü oldum					
9	Yakın arkadaşlarım permakültür gönüllüsü olduğu için ben de gönüllü oldum					
10	Kariyer planlamamda faydası olacağına inandığım için permakültür gönüllüsü oldum					
11	Gönüllülüğün ahlaki bir ihtiyaç olduğuna inandığım için permakültür gönüllüsü oldum					
12	Kendi bilgi ve becerilerimi çiftliktekilerle paylaşmak adına permakültür gönüllüsü oldum					
13	Genel olarak iş imkânlarını artırıcı etkisi olduğu için permakültür gönüllüsü oldum					
14	Yeterli ekonomik seviyeye sahip olduğum için permakültür gönüllüsüyüm					
15	Sosyal ilişkilerimi geliştirmek istediğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
16	Bilgi ve becerilerimi çiftlikteki diğer insanlarla paylaşmak istediğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
17	Çevremdeki insanlar gönüllülük kavramını önemseydiği için gönüllü oldum					
18	Başkalarına yardım ettiğimde kendimi daha başarılı hissettiğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
19	Başkalarını mutlu ettiğimde kendimi de mutlu hissettiğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
20	İnsanlara yardım ettikçe kendi başarımın arttığını düşünüyorum					
21	Başkalarını mutlu ettikçe kendimin de mutlu olduğumu hissediyorum					
22	Başkalarının beni tanması ve saygı duymasında gönüllülüğün etkili olduğunu düşünüyorum					

23	Profesyonel bireylerle aynı ortamda çalışabilmek adına permakültür gönüllüsüyüm.					
24	Gönüllü olmak özgüvenimi artırdığı için permakültür gönüllüsüyüm.					
25	Toplumdaki yenilikler hakkında bilgimin artacağını düşündüğüm için gönüllüyüm					
26	Gönüllü çalışmalarda liderliğimi gösterebildiğim için permakültür gönüllüsüyüm.					
TaTuTa Çiftliğini tekrar ziyaret etme niyetlerine yönelik ifadeler						
1	Gelecek 12 ayda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmek ilgimi çeker.					
2	Gelecek 12 ayda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etme olasılığım var.					
3	Gelecek 12 ayda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmeyi planlıyorum.					
4	Gelecek 3 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmek ilgimi çeker.					
5	Gelecek 3 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret olasılığım var.					
6	Gelecek 3 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmeyi planlıyorum.					
7	Gelecek 5 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmek ilgimi çeker.					
8	Gelecek 5 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret olasılığım var.					
9	Gelecek 5 yılda TaTuTa çiftliğini tekrar ziyaret etmeyi planlıyorum.					
Genel Memnuniyet						
1	Şuan bulunduğum çiftlikteki yeme-içeme olanaklarından genel olarak memnunum					
2	Şuan bulunduğum çiftlikteki konaklama olanaklarından genel olarak memnunum					
3	Genel olarak permakültür gönüllüsü olmaktan memnunum					

LÜTFEN, AŞAĞIDAKİ HER SORU İÇİN VERİLEN CEVAP SEÇENEKLERİNDEN SİZE UYGUN OLANINI (X) İLE İŞARETLEYİNİZ.

Cinsiyetiniz

() Erkek () Kadın

Yaşınız

() 18-25 () 26-33 () 34-41 () 42-49 () 50-57 () 58 ve üzeri

Medeni durumunuz

() Evli () Bekâr

Eğitim Durumunuz

() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Çalışma durumunuz

() Tam zamanlı () Yarı zamanlı () Emekli () İşsiz

Permakültürü nasıl duydunuz?

() Gazete () Televizyon () Permakültür gönüllülerinden () Sivil toplum kuruluşlarından (hangi STK'dan duyduğunuzu belirtiniz).....
() Diğer

TaTuTa çiftliğini seçim kararınızda permakültür uygulaması olmasının önemi nedir?

() Hiç Önemli Değil () Önemli Değil () Ne Önemli Ne Önemsiz () Önemli () Çok Önemli

Gelir Durumu

() 0-2000 () 2001-4000 () 4001-6000 () 6000-Üzeri

Mesleğiniz:..... Yaşadığınız

Şehir:.....

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Şerife CİCİK
E-mail : serifecicik@gmail.com

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Gastronomi	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Mersin Üniversitesi	2019

